

KEŞİF

BİLİM KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİDİR

ORHAN ABALIOĞLU MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

EDİTÖRDEN

Merhaba sevgili okurlarımız, İkinci sayımızla

sizlerle buluşmanın mutluluğunu coşkuyla yaşıyoruz.

Değerli okurlarımız,

Öğrencilerimizin çabalarının bir ürünü olan Keşif dergimizin 2. sayısını sizlerle nihayet buluşturduk. Her sayfada ayrı bir emeğin yer aldığı düşünmenin ve çalışmanın ürünü olan dergimiz, tamamıyla öğrencilerimizin ve değerli öğretmenlerimizin ortaya koymuş olduğu bir çalışmadır. Özellikle öğrencilerimizin girişimci istekli ve çalışkan tutumlarla ortaya koydukları bu emeğin karşılığı hiç şüphesiz siz değerli okurlarımızın ilgi ve takdirleri olacaktır.

Denizli sevdalısı olarak yaşadığımız yerin yani Denizli'nin sanatsal, tarihi ve doğal güzelliklerini, zenginliklerini, bilinmeyenlerini, sanatçıları da tanımak, gençlerimize de tanıtmak istiyoruz. Denizlimizi de her yönüyle keşfetmek istiyoruz.

Gönlü millet, memleket ve Denizli sevdası ile dolu, dertlerimizi, sıkıntılarımızı, paylaşabileceğimiz bu dergiye, siz gençlerimizin, kendini genç hisseden değerli okurlarımızın katkılarını bekliyoruz.

Yazılarıyla, sözleriyle, şiirleriyle, en önemlisi de gönülleriyle bizi destekleyen tüm öğrencilerimize ve öğrencilerimizi yazmaya, araştırmaya teşvik eden, dergimizin çıkmasına büyük katkı sunan okulumuz edebiyat öğretmeni Ali KÜÇÜKELYAS'a teşekkür ediyoruz.

Sevgi ve saygıyla....

Hasan AÇIKGÖZ

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İbrahim Ertan AKTAŞ

Okul Müdürü

Kıymetli öğretmen ve öğrenciler, saygıdeğer okuyucular... Okulumuz tarafından hazırlanan e-derginin ikinci sayısı ile karşınızdayız. “Meslek Lisesi

Memleket Meselesi” parolasıyla çıktığımız yolda Orhan Abaloğlu Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi olarak sadece ilimiz Denizli’de değil tüm Türkiye’de ve yaptığımız uluslararası projeler, yurt dışı stajlar vasıtasıyla tüm dünyada gerek mesleki gerekse sportif alanlarda adımızı duyurmaya; ilimizi bir adım daha öteye götürmeye devam ediyoruz. Cenap Şehabettin’in dediği gibi: Gündüzden fenerini

hazırlamayan gece karanlığa razı demektir. Bizler başta şahsım, idareci arkadaşlarım ve öğretmenlerim olmak üzere tüm öğrencilerimiz, velilerimiz kendimizi Orhan Abaloğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ailesinin bir ferdi saymakta ve gündüzden fenerimizi hazırlayıp gece karanlıkta kalmamak için cansiperane çalışmaktayız. Ülkemizin kalkınması için meslek liselerinin üstlendiği görev gayet açıktır. Bu konuda okulumuzu daha yakından takip edebilmenizi sağlayacak e-dergimizin yeni sayısının hayırlı olmasını diliyor, çalışmaya katkıda bulunan tüm aile fertlerimize teşekkür ediyor, tüm okuyucularımızı sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

İçindekiler

ABALIOĞLU MARKASININ TARİHİ SERÜVENİ	5
DENİZLİ ADININ TARİHİ KÖKENİ	12
LAODİKEİA ANTİK KENTİ	13
DENİZLİMİZİ GEZELİM GÖRELİM.....	24
GELECEĞİN TEKNOLOJİSİ: METAVERSE.....	34
SİBER GÜVENLİK TÜYOLARI	40
2023: ÂŞIK VEYSEL YILI	42
CEP HERKÜLÜ: NAİM SÜLEYMANOĞLU	58
UFUK ÇİZGİSİNİN BİTTİĞİ YERE KADARDI BENİM DÜNYAM.....	63
EN İYİ DOST: KİTAP	65

ABALIOĞLU MARKASININ TARİHİ SERÜVENİ

Kabacak Un Değirmeni (1942)

ABALIOĞLU Ailesi ticaret hayatının öyküsü 1900'lü yılların başında Denizli civarında deri tabakhanesi ile başlıyor. Aile 1940'lı yılların başında sanayiciliğe ilk adımını un üretimi ile atıyor, 1942 yılında Karabacak adlı bir firmadan un değirmeni satın alınarak günlük 100 çuval kapasite ile un üretimine başlıyor

Pamuk Çırçır Fabrikası Faaliyete Geçti (1950 - 1951)

1950 -1951 yılları arasında un değirmeni günlük 400 çuval kapasitesi ile çalışırken 1951 yılında Pamuk çırçır fabrikası faaliyete geçiyor. 1963 yılında iş alanları aile bireylerinin isteği doğrultusunda

paylaştırılıyor.

Kaderini Değiştiren İlk Adım (1963)

Ülkemizin ekonomikkalkınmasına katkıda bulunacak, istihdam artışı sağlayacak yeni bir yatırımın ne olması gerektiği konusunda dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı

Mehmet Turgut ile görüşen Orhan ABALIOĞLU, bakanın da tavsiyesini alarak o dönemde henüz Devlet Planlama Müsteşarı Turgut Özal'ı yerinde ziyaret ederek Denizli'de bir sanayi yatırımı yapmak istediğini anlatıyor. Ancak DPT o dönemde özel girişime herhangi bir destekte bulunmadığı için Turgut Özal, Orhan ABALIOĞLU'nu yine o dönemde Odalar

Birliği Genel Sekreteri Necmettin Erbakan'la görüşmesi gerektiğini söylüyor. İşte bu yönlendirme Orhan ABALIOĞLU'nun ve yem sektörünün kaderini değiştiren ilk adım oluyor.

İlk Fabrika Üretime Geçiyor (1969)

Orhan ABALIOĞLU kendi ifadesi ile "Y" sini bile bilmediği yem sektörüne girmek için o dönemdeki devlet kuruluşlarını ziyaret ediyor ve

tesislerin demodeliği karşısında dehşete düşüyor. "Yapacaksam en iyisini yapmalıyım" diyerek Almanya'ya gidiyor ve Denizli'deki ilk fabrika 1969 yılında o dönemin en iyi teknolojisi ile faaliyete başlıyor

İstikrarlı Bir Büyüme Politikası (1992)

1992 yılında Türk hayvancılık sektörünün kaliteli hammadde ihtiyacını karşılamak üzere, AY TAR firmasını kurarak başta ABD olmak üzere pek çok ülkeden yem hammaddesi ithalatına başlandı ve sektörün önemli oyuncularından biri oldu.

Abaloğlu Gıda Sektöründe (1993)

1993 yılında başlayan sofralık yumurta üretimi ve 1994 yılında damızlık civciv ve yumurta üretimi son teknoloji ve

modernizasyon uygulamaları ile devam etmektedir.

Tekstil Sektörüne de Adım Attı (1996)

Gıda sektörüne yaptığı iddialı girişten sonra farklı sektörlerde büyümek için atılımlar gerçekleştirmeyi amaçlayan ABALIOĞLU, 1996 yılında tekstil sektörüne girerek çeşitli numaralarda yüzde yüz pamuktan iplik üretimine

başladı. Üretimin %80'ini ihraç eden tesisin faaliyetlerine Abaloğlu'nun gıda ve yem alanlarındaki stratejik büyüme hedeflerine paralel olarak 2007 yılında son verildi.

Kızıyer Besi Çiftliği (1998)

Çiftlik 1998 yılında kurulmuş 2001 yılında faaliyetlerine ara vermiş ve 2009 yılında tekrar faaliyete başlamıştır.

Kızıyer besi çiftliği 1.815 hayvan 33 padoktan oluşmaktadır. Karantina çiftliğimizde de 300 baş kapasite mevcuttur. Toplamda 2115 hayvan kapasitelidir.

Şu andaki toplam fiili durum 620 adet hayvan bulunmaktadır. Çiftliğin toplam alanı:20.000m2 hayvanların barınağı için yarı açık sistemde yetiştirilmektedir.

Toplam gübre tesisi ile birlikte 68.662m2 dir.

2. Yem Fabrikası Faaliyete Başladı (2000)

2000'li yıllar ABALIOĞLU'nun yatırımlarının hızlandığı dönemdir. Marmara Bölgesi'ndeki talep artışına cevap verebilmek amacıyla 2000 yılında Çanakkale Biga'da 2. yem fabrikası faaliyetine başladı.

Şirketin Yönetim Merkezi İzmir'de (2004)

Aynı dönemde organik gübre üretimi ile tarımda sürdürülebilir üretimin sağlanması amacıyla Organik Gübre Tesisi faaliyete başladı..Çabaların sonucunda 2003 yılında tüm iştirakler ABALIOĞLU Yem - Soya ve Tekstil A.Ş. çatısı altında toplanmıştır. 2004 yılında ise şirketin yönetim merkezi İzmir'e taşınmıştır.

Abalıoğlu Yağ Fabrikası (2006)

2006 yılında İzmir Çiğli Atatürk Organize Sanayi Bölgesinde Abalıoğlu soya fasulyesi işleme ve yağ tesisi devreye alınmıştır. Bu tesis ile soya küspesi ve soya yağı üretimine başlanılmıştır. 2014 yılı sonunda ise aile bireylerinin talebi doğrultusunda gruptan ayrılan Abalıoğlu Yağ, faaliyetlerine devam etmektedir.

3. Yem Fabrikası Polatlı Ankara Açıldı (2006)

Abalıoğlu, yem sektöründeki büyüme politikası doğrultusunda İç Anadolu ve çevre bölgelere hizmet verebilmek adına Ankara Polatlı daki 3. Yem fabrikasını devreye almıştır.

Lezita Markası Doğuyor (2006)

Lezita markası, ABALIOĞLU'nun entegrasyon sürecinin son halkasıdır. 2006 yılında İzmir Kemalpaşa'da Türkiye'nin en büyük ve en modern et entegre tesisinde doğan Lezita markası Grubun gıda sektöründeki iddiasını ortaya

Abalıoğlu 40. Yılında (2009)

2009 yılında kuruluşunun kırkıncı yılını kutlayan ABALIOĞLU kırk yıldır sanayicilik heyecanının sürdürmenin ve Anadolu'da sanayinin ve istihdamın gelişmesine katkıda bulunmanın mutluluğunu yaşamaktadır.

4. Yem Fabrikası İzmir'de (2009)

Abalıoğlu İzmir Kemalpaşa'da yaptığı 4. Yem fabrikasını devreye soktu

5. Yem Fabrikası Mersin'de (2011)

Abalıoğlu bölgesel üretim ve hizmeti desteklemek adına yatırımlarından 5. Yem fabrikasını Mersin de devreye almıştır.

Abalıoğlu Balık Sektörüne Giriyor (2011)

Abalıoğlu, gıda sektöründeki ürün gruba balığı da eklemek adına Karaburun da balık çiftliklerini kurmuştur.

En Modern Balık İşleme Tesisi Urla'da Yapıldı (2012)

Abaloğlu, yıllık 14.000 ton paketleme, 8000 ton işleme, 6000 ton donuk işleme kapasitesi olan Balık Paketleme ve İşleme tesisimiz Ekim ayında Urla da devreye alındı.

6. Yem Fabrikası Bafra Samsun'da (2012)

Abaloğlu yem sektöründeki liderliğinin sorumluluğu ile Türkiye'nin her bölgesine yatırım ve hizmet götürme bilinci doğrultusunda 6. Yem fabrikasını Bafra/Samsun da devreye almıştır.

Mersin Yumurta Üretim Tesisi Açıldı (2013)

Abaloğlu gıda sektöründeki yatırımlara bir yenisini daha ekliyor. 1 milyon kapasiteli yumurta üretim tesisimiz Mersin de açılmıştır.

7. Yem Fabrikası Manisa Turgutlu'da (2013)

Yem grubunun büyümesi de hız kesmiyor. 7. Yem fabrikası Manisa Turgutlu da faaliyete başladı.

Abalıoğlu Her Yerde (2013)

2011 yılında faaliyet geçen Mersin yem fabrikası ile birlikte yem sektöründeki hedeflerini ve konumunu büyüten Abalıoğlu 2012 yılında da Bafra yem fabrikasını faaliyete geçirerek 6 yem fabrikası ile ülke ekonomisine katkılarını sürdürmektedir. 2013 yılında Manisa da faaliyete geçmesi planlanan 7. yem fabrikası ve İzmir/Urla da balık işleme ve paketleme tesisi bulunmaktadır.

Lezita Balık (2013)

Abalıoğlu, Lezita Balık markası ile balık sektöründe de adından söz ettirmektedir. 2013 yılı sonu itibariyle Muğla Fethiye ve Kayseri Pınarbaşı bölgelerinde gerçekleştirdiği alabalık üretimi çiftliği yatırımı ile hedeflerini daha da büyüterek yıllık üretim kapasitesini 10.000 tona çıkarmıştır.

DENİZLİ ADININ TARİHİ KÖKENİ

Denizli'nin eski adı "Ladik" ya da "Lazik" idi. Bu kelime Laodikeia kelimesinden gelmektedir ve Türkçe'de bir anlam ifade etmemektedir. Yukarı Menderes Vadisinde (bugünkü Denizli şehrinin 6 km kuzeyinde) bulunan Laodikeia şehrinin Türklere geçişi sırasında "Ladik" ismi de miras kalmıştır. Aynı mıntıkada bulunan Khonae-Honas, Khoma-Homa, Tabae-Tavas da bulunduğu gibi Laodikeia'da bu kaideye uygun olarak Ladik ismini almış ve Selçuklu kayıtlarına öyle geçmiştir.

Ancak Selçuklu hakimiyeti ile birlikte şehrin bugünkü yerine taşınması neticesinde "Ladik" adının yanında "Toğuzlu" adı da kullanılmaya başlamıştır. "Toğuzlu" adının "Ladik" adıyla birlikte kullanılmasıyla bu kelimelere "Tonuzlu" ve "Tonguzlu" adları da eklenmiştir.

Ünlü Seyyah İbn-i Batuta 1333 yılında ziyaret ettiği Ladik şehrine aynı zamanda "Donguzlu" dendiğini söylemektedir. Aşağı yukarı aynı yılları kaydeden Mesalik Ül-Ebsar'da "Tonguzlu" ifadesini kullanmıştır. 1350 yıllarına ait bir İlhanlı vergi kaydı ise "Tonğuzlu" diye yazar. Yine 1372 tarihli bir takvimde de "Tonguzlu" yazılışı görülmektedir. Timur'un resmi tarihçileri de "Donguzluğ" ve "Tenguzluğ" diye kayıtlar tutmuşlardır. Bu tarihlerden sonra bu ifadelerin yerine "Tonuzlu" ifadesinin kullanıldığını kesin olarak görmekteyiz. Nitekim erken dönem Osmanlı tarihçilerinden Nesri ve Aşıkpaşazade eserlerinde "Tonuzlu" imlasını kullanmışlardır.

"Tonuzlu" veya "Tunuzlu" isminin "Denizli" sekline dönüşmesi XVI. Yüzyılın ikinci yarısına rastlar. 1510 tarihli bir Osmanlı kaydında "Dinuzlu" kullanımına rastlamaktayız. Bu dönemde kente uğrayan gezginler eserlerinde "Denyzely", "Denizley", "Denisli", "Degnisli", "Denizli" adlarını kullanmışlardır.

Ancak XVI ve XVII. yüzyıllarda Laodikeia - Ladik - Lazik çizgisinin Osmanlı Dönemindeki devamı olan "Lazikkiye" ismi de kullanılmıştır. "Denizli" adı ancak 1675 yıllarından sonra "Lazikkiye" ile birlikte yaygın olarak kullanılmış en nihayetinde 1700 yıllarından sonra bu kullanım kesin şekliyle yerleşmiş ve bölgeyi günümüze kadar ifade eden isim hüviyetini kazanmıştır.

LAODİKEİA ANTİK KENTİ

Antik Kentimizdeki kazı ve restorasyon çalışmaları Pamukkale Üniversitesinden Prof. Dr Celal ŞİMŞEK tarafından yapılmaktadır

Kentin Coğrafi Konumu

Laodikeia, Denizli İli'nin, 6 km. kuzeyinde Eskihisar, Goncalı, Bozburun Mahalleleri (eski köyler) sınırları içerisinde yer almaktadır.

Antik coğrafyada Frigya, Lidya, Karya bölgelerinin ortak sınırlarını oluşturan Lykos (Çürüksu) Vadisinin ortasında yer alır, Vadi'nin güneyinde Babadağ (Salbakos), kuzeyinde Çökelez, doğusunda Honaz (Kadmos) ve batısında Buldan Dağları yer alır.

KENTİN TARİHÇESİ

M.Ö. III. Yüzyıl Öncesi

Yerleşim alanında özellikle de kentin batı ve güneybatısında yapılan araştırmalarda, Geç Kalkolitik (M.Ö. 3500) ve İlk Tunç Çağı I (M.Ö. 3000)'e tarihlendirilen seramik ve çakmaktaşı buluntular ele geçirilmiştir. Bunlar, kentin erken yerleşiminin daha çok su kaynağı olan Asopos (Gümüşçay-Goncalı Deresi) etrafında oluştuğunu göstermektedir. Batı Nekropolü alanında ele geçirilen kaplar ise İlk Kalkolitik Dönem'e (M.Ö. 5500) ait olup Lykos Vadisi'nde bugüne kadar tespit edilen en erken buluntulardır.

Antik kentin güneybatısında ve batısında Asopos (Gümüşçay-Goncalı Deresi), güneydoğusunda Kapros (Başlıçay), kuzeydoğusunda ise Lykos (Çürüksu) Nehri yer almaktadır.

M.Ö. III. Yüzyıl

Kent, Seleukoslar Kralı II. Antiokhos Teos tarafından eşi kraliçe Laodike adına, M.Ö. 3. yy'ın ortalarında (M.Ö. 261-253) kurulmuştur. Laodikeia'nın önemli antik yol güzergâhlarının kavşak noktasında olması, topografik yapıya bağlı Seleukos politikasına uygun yer seçimi, askeri, idari ve ekonomik konumu sebebiyle bölgenin ana merkezi durumundadır.

Laodikeia tarih sahnesine ilk defa, M.Ö. 220'deki Akhaios isyanıyla çıkmıştır. Akhaios, Laodikeia'da kendisini kral ilan etmiş ve adına sikke bastırmıştır.

Antik kentte ele geçirilen ve M.Ö. 3. yy'a tarihlendirilen mezar yazıtlarında bile bir çarşı, bir strategeion, bir gymnasium, bir tiyatro gibi yapılardan söz edilmesi, erken dönemde bile kentin önemine işaret etmektedir. Kentte, Grek Panteon'una ait inançların yanında, Doğu kültür ve inançlarıyla karışmış Zeus Aseis ve İsis kültleri de görülmektedir. Kentin kurucu baş tanrısı ise Zeus Laodikeus'tur.

M.Ö. 190

Magnesia Savaşı: Seleukoslar ile Bergama desteğinde Romalılar arasında yapılan Magnesia Savaşı'na kadar kent, Seleukos yönetiminde kalmıştır.

M.Ö. 188

Apameia Barışı; Magnesia Savaşı'nın ardından büyük bir zafer kazanan Bergama Krallığı, bu barışla bölge yönetimini ele geçirmiştir. Kent, hem Attaloslar'la hem de Roma ile sıkı bir bağ kurarak önemli ayrıcalıklar elde etmiş ve Bergama Krallığı'na bağlanmıştır.

M.Ö. 133

Bergama Kralı III. Attalos'un ölmesi ve Kralın vasiyeti üzerine Laodikeia da Bergama gibi Roma Cumhuriyet Yönetimi'ne bağlanmıştır ve M.Ö. 129 yılından itibaren Batı Anadolu Asya Eyaletine dâhil olmuş, Roma tarafından atanan Prokonsül'lerce (eyalet valileri) bölge yönetimi sağlanmıştır.

M.Ö. II. -M.S. I. Yüzyıllar

Strabon (XII.7.16) Laodikeia'da kuzguni siyah renkli yünü çok yumuşak bir cins koyun yetiştirildiğini, bu koyunların yünlerinin Miletos (Balat)'ta yetiştirilen koyunlarınkinden dahi üstün olduğunu, bu sayede Laodikeialılar'ın büyük gelirler elde ettiklerini yazmıştır. Antik yazar Vitruvius (VIII.3) koyunların yünlerinin yumuşak oluşunu, içtikleri Bölgenin çürük kokulu suyuna bağlamıştır. Laodikeia'da dokunan ve "Trimita" adıyla bilinen tunikler o denli ünlüydü ki kent bir dönem "Trimitaria" olarak anılmıştır. Antik dönemin en güzel tekstil ürünleri Lykos (Çürüksü) Vadisi'nde dokunmuştur. Dokuma ürünleri Miletos'u bile geride bırakmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, kent, stratejik öneminin de etkisiyle daha da büyümüş, ticarete özellikle de yün ve tekstil ticaretinde adını duyurmuştur.

M.Ö. 88-85 yıllarındaki Mithridates Savaşları'nda Laodikeia büyük zarar görmüştür. M.Ö. 51 yılı sonu-50 yılı başlarında Kilikya valisi ve Romalı devlet adamı Cicero, 10 hafta boyunca Laodikeia'da yargı işlerini yürütmüş ve yasaların hazırlanmasını sağlamıştır.

M.Ö. 40 yıllarında Parth güçleriyle birlikte bölgeye gelen Labienus'a, Laodikeia'lı Zenon adlı soylunun direnişi sonucu Laodikeia, Roma tarafından büyük saygı görmüştür. Bu cesaretli davranışından dolayı Pontos Bölgesi, Zenon'a hediye edilmiş ve Laodikeialılar Roma yurttaşı sayılma ayrıcalığını elde etmiştir. Bununla

birlikte kent, Roma eyalet düzenlemelerinde Kibyra (Göhlisar) Conventus birliğine dâhil edilmiştir. Ancak bu birlikte en etkin kent, Laodikeia'dır.

Kent, M.Ö. 27 yılında Augustus Dönemi'nde (M.Ö. 27-M.S. 14), M.S. 47 yılında İmparator Claudius Dönemi'nde (M.S. 41-54) meydana gelen deprem sonucunda tahrip olmuştur. Augustus Dönemi'nde kentte büyük imar faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

İmparator Tiberius (M.S. 14-27) zamanında Laodikeia, Frigya'nın en görkemli ve zengin kentiydi.

M.S. 60

İmparator Nero Dönemi'nde (M.S. 54-68), M.S. 60 yılında olan büyük depremde, tüm Lykos (Çürüksu) Vadisi kentleri yerle bir olmuş, Hierapolis ve diğer kentler, Roma İmparatorluğu yardımlarıyla ayağa kaldırılırken, Laodikeia kendi kendini imar etmeyi başarmıştır.

M.S. 84-85

İmparator Domitianus Dönemi'nde (M.S. 81-96) kentte imar faaliyetleri yoğunudur. Aphrodisias Kapısı, Hierapolis Kapısı, Efes Kapısı, Suriye Kapısı ve ana caddeler Dorik cepheli olarak inşa edilmiştir. Efes ve Suriye Kapısı M.S. 84-85 yılında Prokonsül S. I. Frontinus tarafından yaptırılarak, İmparator Domitianus'a (M.S. 81-96) ithaf edilmiştir.

M.S. 117-138

M.S. 135 yılında İmparator Hadrianus kenti ziyaret etmiş ve kentteki imar faaliyetlerini desteklemiştir. Günümüze kadar kalabilen yapı kalıntılarının büyük bir bölümü M.S. 2. yy'ın imar faaliyetlerinin izlerini taşımaktadır. Hadrianus Dönemi'ndeki (Pax Romana) huzur, bolluk ve zenginlik hem yontu hem de mimari eserlerde kendisini göstermektedir. Stadyumun yanındaki Güney Hamam kompleksi, Prokonsül Gargilius Antiquus zamanında inşa edilerek İmparator Hadrianus ve karısı Sabina'ya ithaf edilmiştir. Kent ilk kez İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) zamanında Neokoros (Tapınak Koruyuculuğu) unvanını almıştır.

M.S. 138-161

İmparator Antoninus Pius zamanında meydana gelen depremde kentin bazı yapıları yıkılmıştır. Bu dönemde kentte geniş çaplı imar faaliyetleri yürütülmüştür.

M.S. 180-192

İmparator Commodus'un himayesindeki kentte, İmparator adına bir tapınak yaptırılmış, bundan dolayı da ikinci kez Neokoros "tapınak koruyuculuğu" unvanını alarak vergiden muaf tutulmuştur. Commodus, M.S. 192 yılında öldükten sonra, kentin bu unvanı geri alınarak yerine "İmparator Seven" sıfatı verilmiştir.

M.S. 193-211

İmparator Lucius Septimius Severus Pertinax zamanında kentte imar faaliyetleri yoğunudur. Birçok dinsel ve kamusal yapılar bu dönemde yapılmıştır. Suriye Caddesi'nin kuzey yanındaki anıtsal çeşme, yazıtıyla İmparator Septimius Severus'a adanmıştır.

M.S. 211-217

M.S. 215'te İmparator Caracalla kenti ziyaret ederek imar faaliyetlerini desteklemiştir. İmparator'un kenti ziyaretinden dolayı Suriye Caddesi ile bunu güneybatı yönde kesen Stadyum Caddesi'nin köşesinde CaracallaNymphaeum'u inşa edilmiştir. Kentin aldığı Neokoros unvanı, İmparator Caracalla Dönemi'nde devam etmiştir. M.S. 3. yy'da kent bir depremle tekrar hasar görmüştür.

M.S. 222-235

İmparator Severus Alexander zamanında, Suriye Caddesi'nin kuzeyinde yer alan ve kuzeydeki yapılara geçişi sağlayan I. Propylon'un (Anıtsal Geçiş) mimari süslemeleri bu dönemde yapılmıştır. Bu dönem kentin son parlak ve düzenli dönemidir.

M.S. 284-305

İmparator Diocletianus'un (M.S. 284-305) Fiyat Fermanı'nda (M.S. 301) Laodikeia'nın yün ve giysilerine ağırlık verilerek burada dokunan kumaşlardan söz edilmesi, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde dokuma sektörünün önemini hala koruduğunu göstermektedir.

Diocletianus Dönemi'nde getirilen idari reformlarla, Anadolu daha büyük eyaletlere ayrılmıştır. I. Constantinus Dönemi'nde de reform hareketlerine devam edilmiştir. Bu dönemde Frigya Bölgesi ikiye bölünerek Laodikeia, FrigyaSecundaPacatiana'sının merkezi yapılmıştır. Diocletianus'unLaodikeia'yıFrigya'nınMetropolisi ilan etmesi kentin, Roma ve Bizans Dönemi'nde statüsünü koruduğunu göstermektedir. Kentte bu dönemde Hıristiyanlık iyice yayılmıştır.

M.S. 307-337

İmparator Büyük Constantinus zamanında (M.S. 313) Milano Fermanı ile Hıristiyanlara özgürlük verilmiştir. Laodikeia Hıristiyanlık âlemi için de çok önemli bir kent olmuştur. İncil'de adı geçen Yedi Asya Kenti'nden birisi de Laodikeia'dır. Bu nedenle kent onursal ilk "Yedi Kiliseler Birliği" unvanına layık görülmüştür. Kentteki Laodikeia Kilisesi bu dönemde inşa edilmiştir.

Laodikeialılar'ın zenginliklerinden dolayı, başlangıçta bu yeni dine karşı ilgisiz kalmalarına rağmen, daha sonra Hıristiyanlık, vadide hızlı bir şekilde yayılmıştır.

M.S. 325 yılında toplanan Nicaea (İznik) Konsili'ndeLaodikeia, FrigyaPacatiana'sının yönetim birimi olarak temsil edilmiştir.

M.S. 364-378

Kent, M.S. 4. yy'ın ikinci yarısındaki depremle tekrar yıkılmıştır. Olasılıkla da M.S. 370'te İmparator Valens kenti ziyaret etmiş ve depremle ilgili yardım ve denetlemeleri yerinde incelemiştir.

M.S. 4. yy'da (M.S. 343-381) Hıristiyanlığın evrensel meclisinde Frigya kentlerinin alacağı kararlarla ilgili önemli bir toplantıya Laodikeia (LaodikeiaSynodu) ev sahipliği yapmıştır. Olasılıkla bu toplantı Laodikeia Kilisesi'nde

gerçekleştirilmiştir. Adının kutsal kitapta geçmesi ve bu onursal toplantıya ev sahipliği yapmasından dolayı kent, Bizans Dönemi'nde büyük saygı görmüştür.

İmparatorlar I. Theodosius (M.S. 379-395) - Arcadius (M.S. 383-408) - Honorius (M.S. 393-423) zamanında kent, son güçlü dönemini yaşamıştır. M.S. 395-396'da alınan bir karar gereği kentin etrafı Roma yapılarına ait bloklar kullanılarak sur duvarıyla çevrilmiş olup Hellenistik ve Roma yerleşimlerinin bir kısmı bu surların dışında kalmıştır. Ayrıca İmparator I. Theodosius tarafından (M.S. 380-381) ilan edilen Selanik Fermanı'yla Hıristiyanlık devletin resmi dini olarak kabul edilmiştir.

M.S. 491-518

İmparator Anastasius zamanında M.S. 494'deki büyük depremle Laodikeia tamamen yıkılmış ve bir daha toparlanamamıştır. Kentte yerleşim bir süre daha devam etmiş ve Bizanslı yazarlar, Laodikeia adından nadiren bahsetmişlerdir.

M.S. 6. yy'da tekrar bir deprem geçiren kentin parlak dönemi sona ermiştir.

İmparator Focas (M.S. 602-610) - M.S. VII. yy'a kadar

M.S. 7. yy'ın ilk çeyreğinde İmparator Focas Dönemi'nde meydana gelen yıkıcı depremin ardından kent bir daha toparlanamamış ve terk edilmiştir. Özellikle bölgeye yapılan Arap akınları ve su yollarının zarar görmesi nedeniyle kentte yaşayan halk, güneye su kaynaklarına yakın olan bugünkü Denizli-Kaleiçi ve Hisarköy'e, Salbakos'un (Babadağ) kuzey eteklerine taşınmıştır. Kaleiçi, M.S. 7. yy'dan itibaren yeni Laodikeia'nın bir parçası olmuştur. Antik kaynakların bu tarihten sonra sözünü ettiği Laodikeia, Denizli-Kaleiçi, Hisarköy ve etrafındaki yerleşmelerdir.

M.S. VIII.-XIII. Yüzyıllar Arası

Bölge, 13. yy'ın başında (1206) tamamen Türklerin kontrolüne geçmiştir. Türklerin bölgeye gelişiyle Denizli-Kaleiçi Laodikeiası, Lâdik adını almıştır. Bu dönemden itibaren Laodikeia yapılarına ait traverten ve mermer bloklar, İlbadi Mezarlığı'nda mezar taşı, Akhan Kervansarayı'nda ve yakın zamanda yıkılan Denizli Ulu Camii'nin inşasında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. 13. yy'dan itibaren kent, mevsimlik göçer çobanların uğrak yeri haline gelmiştir.

KENTİN YAPILARI

Suriye Kapısı

Doğu yönde kentin modern giriş kapısının hemen güney tarafında kesilmiş traverten bloklardan yapılmış üç kemerli geçişi olan, ancak günümüzde yıkılmış durumdadır.

Doğu Hamamı

Suriye Caddesi'nin kuzey yanında tepe üzerindedir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 2. yy.) tarihlenen yapı, merkezi hamam plan tipinde, kesme traverten bloklardan tonoz ve kemer sistemiyle inşa edilmiştir.

Doğu Bizans Kapısı ve Kuleleri

Kapı, Suriye Caddesi üzerinde olup M.S. 395-396 yılında İmparator Theodosius (378-395) ve Arcadius (395-408) tarafından alınan kararlar doğrultusunda kentin etrafı sur duvarlarıyla çevrilmiştir. Kapının iki yanında sur duvarları önünde çıkıntılı olarak yapılan kare planlı kuleler bulunur. Cadde üzerinde birisi daha geniş olan atlı arabaların kullandığı ana kapı ile daha çok yayaların kullandığı düşünülen küçük kapı olmak üzere iki giriş-çıkış vardır. Kuleler, kazı sonrası yapılan restorasyon çalışmalarıyla kalabilen orijinal blokları kullanılarak 5-6 m. ayağa kaldırılmıştır.

Doğu Bizans Nymphaeumu

Çeşme; dıştan dışa 21.50x 9.85 m., içten içe 18.70x6.80 m. ölçülerindedir. Doğu Bizans Kapısı'nın Kuzey Kulesi ile sur duvarlarına bitişik ve kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı olarak, M.S. 5. yy.ın başlarında yapılmıştır. Kentin doğu girişi yanında yer alan çeşme, sur duvarı dışında yaşayanlara ve dışarıdan gelenlere su temin eden önemli bir yapıdır.

Suriye Caddesi

Kent merkezinden doğuya Suriye Kapısı'na kadar uzanan ana cadde, toplam 900 m. uzunluğundadır. Caddenin batı köşede yer alan İmparator Caracalla (M.S. 211-217) Çeşmesi'nden itibaren Doğu Bizans Kapısı'na kadar olan 400 m.lik bölümünün kazısı yapılarak, ayağa kaldırılmıştır. Kazı çalışmalarında caddenin, M.S. 494 yılı depremi ve M.S. 7. yy.ın başında kentin terk edilmesine kadar olan son kullanım aşamaları ortaya çıkartılmıştır. Cadde'nin ortasında kanalizasyon sistemi, iki yanında bir ya da iki basamakla yükseltelen portikler ve gerisindeki dükkân sıraları yer alır. Bu sistemde kuzeyde A Evi, Tapınak A, S. SeverusNymphaeumu, Kuzey (Kutsal) Agora'nın Batı, Merkezi ve Doğu Propylonları ve dükkan sıraları; güneyde ise dükkan sıraları ve Merkezi Agora bulunur.

Merkezi Agora

Suriye Caddesi'nin güney yanında yer alan ve üç tarafı iki basamakla yükseltelen portiklerle çevrili olan Merkezi Agora, dikdörtgen (112x60 m.) planlıdır. Merkezi Agora, kentin en işlek yerinde ticari ve sosyal hayatın can damarını oluşturmuştur.

Merkezi Hamam

Merkezi Agora'nın güneyinde yer alan yapı 89.60x57.60 m.lik kapalı alana sahiptir ve Lykos Vadisi kentlerine özgü sıralı hamam tipinde yapılmıştır.

Merkezi Kilise

Merkezi Kilise, Suriye Caddesi'nin güney yanında yer alır ve yer radarı taramaları sonucunda tespit edilmiştir. Kilise dışta 17.00x20.10 m. ölçülerinde kuzey-güney doğrultusunda farklı şekilde enine dikdörtgen planlıdır. Çalışmalar sonucunda ele geçirilen sikkelere göre Merkezi Kilise'yi M.S. 4. yy.ın sonu-5. yy.ın başına tarihlendirmek mümkündür.

Laodikeia Kilisesi

Laodikeia Antik Kenti'nde 2010 yılı kazılarında tespit edilen ve aynı yıl kazı çalışmaları tamamlanan Laodikeia (Hac) Kilisesi, ızgara sistemindeki (hippodomik) plana göre Suriye Caddesi'nden ayrılan ve Kuzey Tiyatrosu'na ulaşan ara sokak üzerinde kentin kuzeydoğu bölümüne konumlandırılmıştır. Bu yönüyle Kilise, Tapınak A'nın kuzeydoğu yanındadır. Kilise doğu-batı yönlü bir adayı (insula) kaplayacak şekilde planlanmış olup yapıyla bağlantılı olan güneybatı ve kuzeydoğu sokaklar üzerinde birer adet çeşme yer alır. Hıristiyanlık tarihinde daha önce hiç görülmemiş bir plan tipine sahip olan Laodikeia Kilisesi biri doğuya (syntranona), beşi kuzeye ve beşi de güneye bakan toplam 11 (ikisi nartekste) adet apsise (yarım daire nişler) sahiptir. Laodikeia Kilisesi'nin en kutsal mekânını temsil eden naos (kutsal oda) içerisinde; traverten bloklarla örülmüş ve devasa yapının çatısını taşıyan ikisi syntrononun iki yanında olmak üzere 10 adet ayak, Prothesis ve Diakonikon (dini ritüel hazırlık odaları) mekanları, ambon (vaaz kürsüsü), bema (sunak masasının bulunduğu bölüm) ve doğuya bakan ana apsis içerisinde synthronon (ilahi koro ve din görevlilerinin oturduğu bölüm) yer almaktadır. Devasa ayaklar naosu sınırlandıran kuzey duvarları ve güney duvarlarında nişler arasında olmak üzere, kendi aralarında kemerlerle birbirine statik ve yükseklik sağlamak üzere bağlanmıştır. Kiliseye ara sokak üzerinden biri kuzeyde, biri güneyde yer alan iki kapıdan girilir. Narteks kuzey-güney yönlü olup buradan üç ayrı kapıdan naos kısmına geçilir. Kilise mimarisinin bir özelliği olarak naos odası kuzey, orta ve güney olmak üzere bazilikal planlı üç nef'e (koridor) ayrılmıştır. Kuzey ve Güney nefler bitkisel ve geometrik tarzda yapılmış mozaik döşemeye sahiptir. Mozaikler üzerinde haç içinde iki adet dini görevlinin adı yer alır (protodiakon Polykarpos ve diakon Alexander). Orta nef ve pastoforion tabanları ise opus sectile (geometrik şekilli mermer plakalarla oluşturulan döşeme) döşemeye sahiptir. Ayrıca ayakları birbirine bağlayan kemerlerin iç kısımları da mozaik süslemelidir. Diğer taraftan kilise duvarları panolar halinde mermer kaplama ve fresklerle süslenmiştir.

Yapının en önemli mekânlarından birisini oluşturan opus sectile döşemeli vaftizhane odası içerisinde Hıristiyanlık tarihinin en eski ve sağlam kalabilmiş olan haç planlı mermer kaplamalı vaftiz havuzlarından birisi yer almaktadır. Bu bölüme narteks kısmının kuzeyinden başlayan bir koridor ile ulaşılmaktadır. Kilise M.S. 494 yılı depreminde büyük hasar göyerek tamir edilmiş ve İmparator Focas (M.S. 602-610) Dönemi depreminde ise tamamen yıkılmıştır. Laodikeia, Hıristiyanlık âlemi için çok önemlidir. Çünkü kent M.S. 4. yy.dan itibaren Hac Merkezi olma özelliğine sahip olmuştur. Bu nedenle İncil'de adı geçen ve Laodikeia Kilisesi (halkı ifade eden) adına mektup gönderilen bir kentte böyle bir kilisenin ortaya çıkarılması, bu kutsallığı bir kat daha arttırmaktadır. Kilise, Büyük Constantinus zamanında (M.S. 306-337), Hıristiyanlığın M.S. 313 yılında serbest bırakılmasıyla birlikte yapılmıştır. Üst koruma çatısı yapılan kiliseyi, ziyaretçiler cam gezi bantları üstünde dolaşabilmektedirler.

Kiliseli Peristylli Ev

Kiliseli Perystilli Ev olarak adlandırılan kompleks, Kuzey Tiyatrosu'nun güneyinde, Tiyatroya bağlanan Tapınak Doğu Sokağı'nın kuzeybatı ucundaki son yapı durumundadır.

Propylonlar (Anıtsal Geçişler)

Suriye Caddesi'nin kuzey üzerinde ve Merkezi Agora'nın karşısında Kuzey (Kutsal) Agora'ya girişi sağlayan üç adet propylon (anıtsal geçiş) yer alır.

CaracallaNymphaeumu:

Anıtsal çeşme, Suriye Caddesi ile güneye devam eden Stadyum Caddesi'nin keşiştiği noktada yer alır. Köşede olması itibariyle iki cepheli inşa edilen yapı, farklı planıyla dikkati çekmektedir. Köşede kare havuz ve onun iki yanında yarım yuvarlak birer havuz daha yer alır. İki katlı planlanan Anıtsal Çeşme, M.S. 215'de İmparator Caracalla (M.S. 211-217)'nin kenti ziyareti şerefine yapılarak, O'na ithaf edilmiştir.

Kuzey Tiyatrosu

M.S. 2. yy.da yapılmıştır. Yapı, tamamen Lykos Ovası'na bakmakta olup topografyaya uygun şekilde yamacın oyulmasıyla inşa edilmiştir ve kuzeydoğu'ya bakmaktadır.

Kuzey (Kutsal) Agora

Suriye Caddesi'nin kuzeyinde Batı ve Kuzey Tiyatrolarının arasında yer alan etrafı portiklerle çevrili olan Kuzey (Kutsal) Agora, yaklaşık 265x128 m. olan dikdörtgen planlıdır.

Kuzey Kilisesi (Plan No. 15)

Kuzey ve Batı Tiyatroları arasında kalan ve Lykos Ovası'na bakan düzlükte, Kuzey (Kutsal) Agora'nın kuzey portiği üzerinde yer almaktadır.

Batı Tiyatrosu

Hellenistik geleneğe göre tamamen doğal zemine oyularak yapılmıştır. Sahne binası 6-7 m. ykseklisinde ayaktadır. Tiyatro, 7 merdiven geçişiyle, 9 kerkidese bölünmüştür. Mermer olan alt caveada 23, traverten olan üst caveada ise 19 oturma sırası tespit edilmiştir. Cavea apı 85 m., çevre duvarı (analemma) apı ise 94.5 m.yi bulmaktadır. Batı Tiyatrosu yaklaşık olarak 8000 kişi oturma kapasitesine sahiptir. HellenistikDnem'de yapılan tiyatro, değişik şekildeki onarımlarla M.S. 7. yy.a kadar kullanılmıştır. Alanda restorasyon çalışmaları devam etmekte olup çalışmaların 2021 yılı mayıs ayında bitirilmesi hedeflenmektedir.

Stadyum Caddesi

Doğu-batı yönlü Suriye Caddesi'ni, CaracallaNymphaeumu'nun batı kenarından, kuzey-güney yönlü olarak kesen cadde, stadyuma doğru yöneldiği için Stadyum Caddesi olarak adlandırılmıştır. Caddenin iki yanında portikler ve gerisinde dükkan sıraları yer alır.

C Yapısı

Yapı, CaracallaNymphaeumu'nun güneybatısında, Efes Portikosu'nun ise kuzeyinde tepe üzerinde yer alır. Traverten ve mermer bloklardan inşa edilen dikdörtgen planlı yapının genişliği 16.60 m., uzunluğu 19.50 m.dir.

B Nymphaeumu

Dikdörtgen planlı, 6.30x18 m. ölçülerindeki B Nymphaeumunu, Stadyum Caddesi'nin doğu cephesinde ve Merkezi Hamam'ın paleastrasının güneybatı yanında konumlandırılmıştır. Anıtsal çeşme yapısının güney-güneydoğu bitişiğinde Latrina (tuvalet), doğu bitişiğinde su deposu, batı önünde ise Efes Caddesi'ne uzanan Portiko bulunur.

Latrina (Tuvalet) Yapısı

Latrina, kuzey-güney yönlü uzanan Stadyum Caddesi'nin doğu yanında, doğu-batı yönlü Efes Caddesi Porikosu'nun doğu karşısında, B Nymphaeumu'nun ise güney ve güneydoğu bitişiğinde yer alır.

Su Deposu

Anıtsal çeşmenin (Nymphaeum B) su ihtiyacı hemen bu yapının arkasında, doğu bitişiğinde ortaya çıkartılan 4.70x7.10 m. ölçülerindeki su deposu ile sağlanmıştır. Orijinalde depo yakınına kadar 0.76x0.76 m. ve 0.84x0.88 m. ölçülere sahip traverten bloklarla II. Su Dağıtım Terminali'nden sağlanan su, geç dönemde olasılıkla kent zayıflayınca ve alandaki su kullanımı azalınca pişmiş toprak borularla sağlanmıştır.

Apsisli Çeşme

B Nymphaeumu'nun kuzeydoğu arkasında, Su Deposu'nun kuzey bitişiğinde 2 m. genişliğinde, mevcutta 2.40 m. yüksekliğinde ve 1.70 m. derinliğinde nişli bir havuzu bulunan çeşme yapısı yer almaktadır.

Efes Caddesi Portikosu

Kuzey-güney yönlü Stadyum Caddesi'ni doğu-batı yönünde kesen ve Efes Caddesi'ne uzanan portikodur. Stadyum Caddesi'nden üç basamakla inildikten sonra üç kemerli girişin yer aldığı Efes Portikosu'na geçilir. Doğu-batı yönlü uzanan caddenin kuzey ve güney kenarlarında cadde boyunca uzanan havuzlar, bunların gerisinde önü kemerli portikler ve en geride de dükkanlar ve bazı mekan girişlerinin bulunduğu kapılar yer alır. Efes Caddesi Portikosu'nun toplam genişliği portikler dahil 30.60 m.dir ve tabanı mermer döşemelidir.

Efes Kapısı

Batıda yer alan orijinal Roma İmparatorluk Dönemi Kapısı, M.S. 84-85 İmparator Domitianus Dönemi (M.S. 81-96) imar faaliyetleri sonucunda yapılmıştır. Bu döneme ait Laodikeia'da yer alan dört kapıdan en sağlam olanıdır.

Batı Hamamı

Aphrodisias Caddesi'nin yaklaşık 50 m. doğusunda doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı (70x36 m.) olan yapı, sıralı plan tipinin güzel örneklerinden birini oluşturmaktadır. Kesme traverten bloklardan yapılan Batı Hamamı'nda frigidarium (soğukluk), tepidarium (ılıkılık) ve caldarium (sıcaklık) kısımları, yapı içinde belirgin olarak görülebilmektedir. Batı Hamamı M.S. 2. yy.a tarihlenmektedir.

Bouleuterion (Meclis Binası)

Güney Agorası'yla bağlantılı olan yapının, çevre (analemna) duvarıyla birlikte çapı 35 m.dir. Cavea çapı ise 30 m.dir. Güneye bakan ve Greko-Romen tarzda yapılmış olan caveanın 7-8 sıra mermer oturma basamakları izlenebilmektedir. İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) zamanına tarihlenen yapı, yaklaşık 500-600 kişi alabilecek kapasitededir.

Güney Agorası

135x90 m. ölçülerindeki dikdörtgen planlı olan agora, Bouleuterion ile Güney Hamam Kompleksi arasında yer almakta olup her iki yapıyla da bağlantılıdır. Agoradaki mevcut mimari bloklarının bezemeleri, M.S. 2. yy.ın stil özelliklerini yansıtmaktadır. Güney Hamam Kompleksi ve Bouleuterion'la birlikte İmparator Hadrianus'un M.S. 135 yılı ziyareti anısına planlanarak yapılmış olmalıdır. Meclis Binası yanında olması sebebiyle bir siyasi agoradır.

Güney Hamam-Gymnasium Kompleksi

Laodikeia'nın en sağlam kalabilen yapı kompleksi olup kesme traverten bloklardan düzgün işçilikle yapılmıştır. 133x75 m. ölçülerindeki Güney Hamam-Gymnasium yapı kompleksi, bölgeye özgü farklılık gösteren "sıralı ikiz hamam" plan tipini yansıtmaktadır. Güney Hamam Kompleksi'nin güney tarafında yer alan stadyum ve

stadyumdan geçişleri sağlayan bölümlerin olması, diğer taraftan kuzeyde agora ile bağlantısı bakımından da farklı bir yapı kompleksidir. M.S. 135 yılında İmparator Hadrianus'un (M.S. 117-138) Laodikeia'yı ziyareti şerefine Prokonsül Gargilius Antiquus'un yönetim zamanında yapılarak İmparator ve karısı Sabina'ya ithaf edilmiştir.

I. Su Dağıtım Terminali

Antik kentin güneyinde stadyum ile hamam kompleksinin doğu yanında yer alan I. Su Dağıtım Terminali (*castellumaquae*) mevcut haliyle deniz seviyesinden 278 m. yüksekliktedir. Traverten bloklardan inşa edilen Su Dağıtım Terminali'nin mevcut yüksekliği ise 7 m. civarındadır. Sisteme su, Denizli Başpınar kaynağından alınan ve güneyde Eskihisar Mahallesi'nin batı yamaçlarında yer alan ikiz traverten boru hattından sağlanmıştır.

Stadyum

Ticaretle zenginleşen kentte, birçok anıtsal yapılar yapılmış ve spora, kültüre büyük önem vermiştir. Yapı, antik kentin güneyinde kuzeybatı-güneydoğu aksında inşa edilmiş olup uzunluğu 285 m., genişliği ise 70 m.dir. Bu haliyle 20-25 bin kişilik oturma kapasitesine sahip önemli bir tesistir.

II. Su Dağıtım Terminali (*castellumaquae*)

I. Su Dağıtım Terminali'nin yaklaşık 430 m. kuzeyinde ve deniz seviyesinden 291 m. yüksekliktedir. Burası topografik açıdan, antik kente su verebilecek en uygun yerdir. Bu nedenle I. Su Dağıtım Terminali'ne göre kentin çoğuna su sağlayan ve daha büyük olan kompleks bir yapıdır.

GEZİ PARKURU HARİTASI

LAODİKEİA YERLEŞİM HARİTASI

DENİZLİMİZİ GEZELİM GÖRELİM

Pamukkale Travertenleri

Pamukkale, Türkiye'nin en gözde turizm merkezlerinden. Ülkemizde en çok yerli ve yabancı ziyaretçi alan ören yerlerinden biri olan Pamukkale, dünyada eşi benzeri olmayan bir doğal oluşum. Büyük Menderes Nehri Vadisinde yer alan Pamukkale, bembeyaz travertenleriyle ziyaretçilerini bir gelin gibi karşılıyor. Nadide bir şaheser olan Pamukkale, Denizli il sınırları içerisinde ve kent merkezine 20 kilometre uzaklıkta yer alıyor.

Günümüzden 400 bin yıl önce meydana gelen bir dizi depremle, Büyük Menderes Havzasındaki termal suların oluşturduğu travertenleriyle eşsiz bir manzaraya sahip olan Pamukkale, ziyaretçilerine görsel şölen yaşatan bir yer.

Hierapolis Antik Kenti

Hierapolis Antik Kenti, önemli kültürel miraslardan biridir. Denizli'de gezilecek yerler listesinde dünya çapında bir öneme sahip olan bu bölge Pamukkale Travertenleri'nin yanı sıra Hierapolis Antik Kenti de Unesco Dünya Mirası Listesi'ndedir. Kutsal Kent olarak adlandırılan antik bölgede dini yapılar ve tapınaklar dikkati çekmektedir. Hierapolis, Geç Helenistik ve Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde aktif olarak kullanılmıştır.

Deprem kuşağı üstünde bulunan antik kent derin şekilde zarar görmüştür. Ancak bu zararlardan sonra dini önemi göz önünde bulundurularak yeniden inşa edilmiştir. İnsanlığın geçmişi hakkında ipuçları veren Hierapolis tarihi ve turistik amaçlı gezilerin ilk adreslerinden bir tanesidir.

Güney Şelalesi

Güney Şelalesi Denizli Güney İlçesi'ndedir. Şelale ve çevresi birinci dereceden SİT alanıdır. 20 metre yükseklikten dökülen şelale eşsiz doğal güzelliğe neden olmaktadır. Şelale suyunun kalkerli olması şelale yatağında kalker basamaklarının oluşmasına neden olmuştur. Gezilip görülmesi gereken doğal güzellikler arasındadır.

Şelale, 13 Mayıs 2013 tarihinde gerçekleşen Kaya ve toprak kayması sonucu yıkılmıştır. Denizli'ye 70 km uzaklıkta bulunan Güney şelalesi, birinci derece sit alanı olarak tescillenmiştir. Güney merkezden 3 km uzakta bulunan Cindere dağının yamaçlarından oluşan sulardan meydana gelir.

Keloğlan Mağarası

Keloğlan Mağarası Türkiye'nin turistik faaliyetlere açık olan 14 mağarasından bir tanesidir. 6 metre yükseklikteki mağarada 145 metrelik gezinti yoluna sahiptir. Oluşunun tarihi yaklaşık binlerce yıla dayanan doğal gzelliikte damlayan kireçli sular sarkıt ve dicitler oluşturmuştur.

Mağaranın nemli havasının sağlığa iyi geldiğini belirten bölge halkı ayrıca Keloğlan rivayeti ile önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Doğa gezginleri iēin eşsiz yerlerden bir tanesidir.

Tripolis Antik Kenti

Tripolis Antik Kenti Denizli Buldan'a bağlıdır. Lidyalılar tarafından kurulduğu tahmin edilen antik kentte Lidyalılara ait kalıntı bulunmamaktadır. Buldan bölgesinde yer alan antik kent küçük olmakla beraber gezilecek yerler arasında yer alıyor.

Tripolis içerisinde tiyatro, Tripolis hamamı, Nekropol kalıntıları ve kale ile surları yer almaktadır. Apollonia olarak anılan Tripolis Antik Kenti birçok deprem ve savaş atlatmasına rağmen kalıntılarla günümüze dek gelmeyi başarmıştır. Antik Kent'e Aydın-Denizli Karayolu üzerinden Denizli Salihli yoluna gidilerek ulaşılmaktadır.

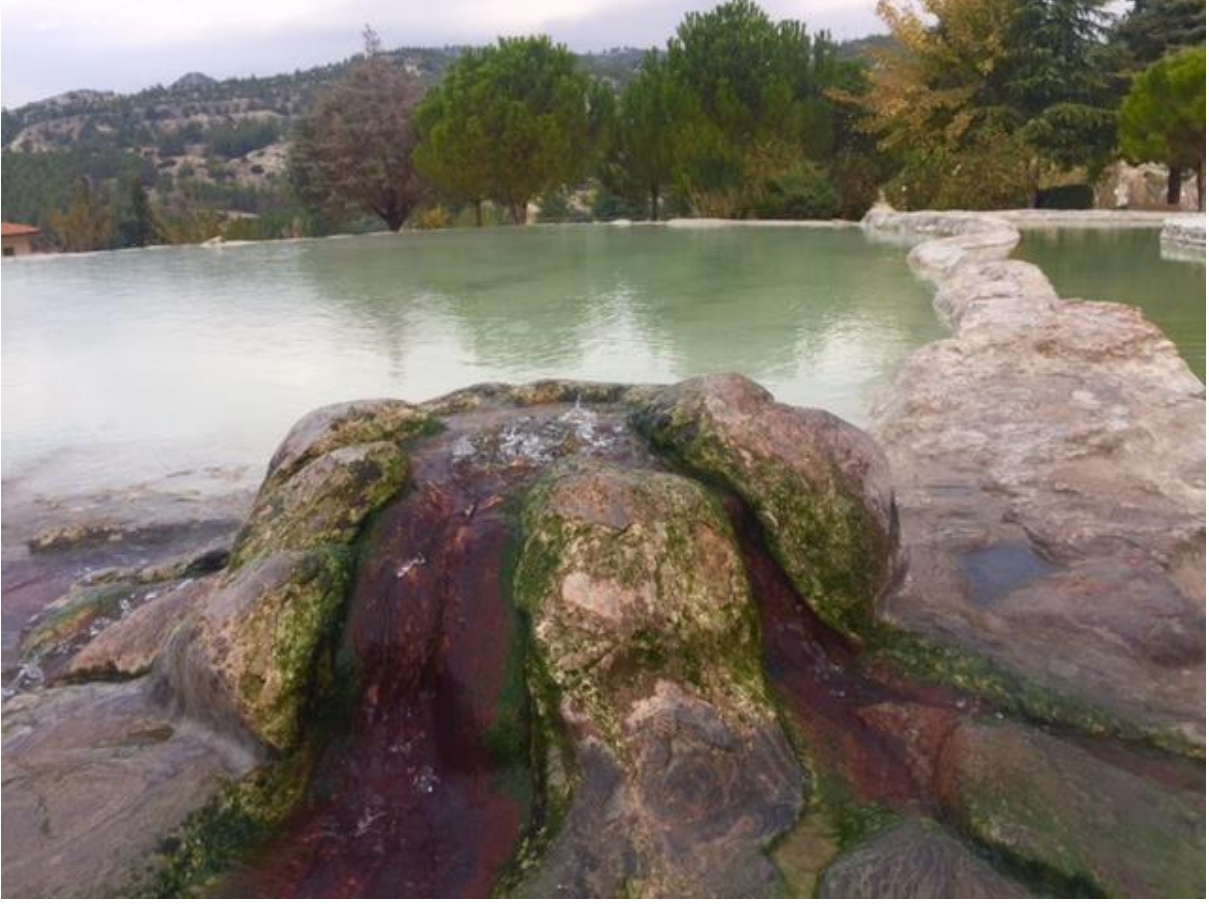
Denizli UFO Müzesi

Denizli UFO Müzesi, Denizli şehir merkezindedir. 2002 yılında İstanbul'da kurulmuş olan müze 2005 yılında Denizli'nin turistik faaliyetlerini geliştirmesi bakımından şehre taşınmıştır. Aynı zamanda müzenin dünyadaki 4. Uluslararası UFO Müzesi özelliğini taşıması önemli detaylardan bir tanesidir.

UFO Müzesi'nde UFO tarihi hakkında bilgilendirmeler yapılmaktadır. Bilim kurgu ve macera sever müze ziyaretçileri için de uçan daire ve mutasyon gibi canlandırmalar öne çıkmaktadır. Müze günübirlik olarak gezilip görülmesi gereken sıra dışı yerler arasındadır.

Karahayıt Kaplıcaları

Karahayıt Kaplıcaları Denizli merkezine yaklaşık 55 km uzaklıktadır. Karahayıt, sıcaklık oranı oldukça yüksek olan ve termal yerler bölgesi içinde yer alan şelale kaynak suları bakımından oldukça meşhur şifa kaynağıdır. Birçok insanın girdiği bu termal kaplıca her mevsimde ziyaretçilerini kabul eder.

Karahayıt kaplıcaları Pamukkale termal kaplıcası sisteminin bir kolu sayılan bu kaplıca, Pamukkale'nin 5 km kuzeyinde, Karahayıt kasabasında yer almaktadır. Suyunun bileşimi, Pamukkale kaynağına benzemektedir. Ancak sıcaklığı daha fazla olup, serbest karbondioksiti daha azdır. Radyoaktivitesi yüksek olan kaplıca suları, üç kaynaktan çıkar, kaynakların sıcaklıkları 420C , 500C ve 560Cdir. Kaplıca alanı deniz seviyesinden yüksekliği 950 metredir.

Honaz Dağı Milli Parkı

1995 yılında milli park ilan edilen ve Denizli ilinin güneydoğusunda yer alan milli park alanı kuzeyde Honaz ilçesi, Karateke, Menteşe Köyü, batıda ise Cankurtaran yerleşmeleri ile sınır oluşturmaktadır.

Honaz Dağı 2528 m yüksekliği ile Denizli'nin, aynı zamanda Ege Bölgesi'nin en yüksek dağı olup, Toros Dağları'nın batı ucunda yer almaktadır. Kuzey yamaçları Büyük Menderes Nehri'nin sol koluna, güney yamaçları ise Acıpayam Ovası'nın menbası olan Dalaman Çayı havzasına uzanır.

Milli parkın kaynak değerlerinin başında yörenin jeomorfolojik önemi gelir. Honaz Dağı, Ege Bölgesi'nde Periglasiyal ortam şartlarının hüküm sürdüğü az sayıda yerden birisidir.

Akhan Kervansarayı

Akhan Kervansarayı, Anadolu'nun güneyinden geçen İpek Yolu üzerinde, batı yönündeki son kervansaray. Mevcut ve restitüsyon kazısı sonrasındaki veriler değerlendirilerek, aslına uygun olarak restore edilmiş. Kervansaray'ın kapalı bölümünün restoran amaçlı kullanımına da olanak sağlamak için, han dışında, yer altında mutfak ve depo bölümleri inşa edilmiş.

Kaklık Mağarası

Kaklık Mağarası, Denizli il merkezine 30 km uzaklıkla ve Honaz ilçesinde bulunmaktadır. Denizli gezilecek yerler listesi içerisinde yer alan bir diğer alandır. Mağara içinde birçok termal su gölü vardır. Bu termal su başta cilt problemleri olmak üzere birçok rahatsızlığa iyi geldiği bilinmektedir. Su renksiz, temiz bir özelliğe sahiptir. Su içerisinde bol miktarda kükürt vardır. Mağara çevresinde gezilecek yerler mevcuttur. Bu gezilecek yerlerin içerisinde bir adet küçük amfi tiyatro, bir adet yüzme havuzu, kamelyalar ve kafeteryalar vardır.

Kaklık Mağarası çevresinde; kil, kumtaşı, konglomera, kum, kireçtaşları, kalkerler, traverten ve alüvyonlardan oluşmuştur. Mağara içi ve çevresinde gezilecek yerler sizlere farklı bir ambiyans ve etki yaratacaktır.

TUĞRUL ÇETİN 10 / U

GELECEĞİN TEKNOLOJİSİ: METAVERSE

Son zamanlarda "**metaverse**" kavramını duymayanınız yoktur. Facebook'un da dahil olduğu birçok teknoloji devinin yatırım yapmaya başladığı bu kavram son zamanlarda oldukça popüler olmaya başladı. Peki kısaca Metaverse nedir? Metaverse kavramını anlamak için öncelikli olarak kelimenin kendisine bakmalıyız. "**meta**" Yunancada "sonra, öte" anlamına gelen bir kelime. Meta kelimesi ve İngilizcedeki "**universe**" kelimelerinin birleştirilmesi ile türetilen Metaverse de kısaca "**evrenötesi**" anlamına geliyor.

Peki "evrenötesi" yani "Metaverse" terimi ile ne kastediliyor? Kısaca açıklamak gerekirse Metaverse, tüm dijital dünyaların birleştirilmesiyle oluşturulan kolektif bir sanal paylaşım alanına, yani içinde tüm dijital dünyaların bulunduğu **kurgusal evrene** verilen isimdir. Birçok insana göre, gelecekte oluşturulacak olan bu Metaverse'e **sanal gerçeklik** veya **artırılmış gerçeklik** yoluyla ulaşmak mümkün olacak.

Metaverse kavramından ilk olarak **Neal Stephenson** isimli yazarın **SnowCrash** romanında bahsedildi. Romanda gerçek insanların avatarlarının bulunduğu üç boyutlu sanal bir dünyaya Metaverse ismi veriliyordu. Bunun dışında bilim kurgu dünyasında birçok kez, bazıları SnowCrash'ten önce, metaverse benzeri sanal dünyalardan bahsedilmişti.

Bunun en yakın zamandaki örneği, 2018 yılında beyaz perdeye de uyarlanan **Ready Player One** isimli kitaptır. Bu kitapta, insanlar sanal gerçeklik yoluyla dijital bir dünyada gerçek dünyada yaptıkları gibi zaman geçirebiliyorlar, etkileşim kurabiliyorlardı. Metaverse'e benzer olarak gösterilebilecek bir diğer örnek de **Second Life** isimli oyun olabilir. İnternet tabanlı sanal bir dünyada geçen bu

oyunda kendi avatarınızı oluşturabiliyor, insanlarla etkileşim kurabiliyor ve gerçek hayatta yaptığınız şeyleri sanal olarak gerçekleştirebiliyorsunuz. İşte Metaverse'ün de bunlara benzer bir dijital evren olması planlanıyor.

Tüm dijital ortamların birleştiği sanal bir evren: Metaverse

WEB 3.0 ile birlikte, insanlar zaten dijital platformlar yoluyla çevrimiçi olarak birbirleriyle iletişim kurabiliyorlar. Ancak Metaverse fikri, insan etkileşimlerinin boyutunu bundan çok daha farklı bir yere taşımayı planlıyor. İnsanlar, Metaverse sayesinde kendilerini, sanal gerçeklik veya artırılmış gerçeklik yoluyla dijital bir evren içinde bulabilecek ve bu evrenin içinde kaybolabilecekler.

Sanal gerçeklik teknolojisi şu an için çoğunlukla oyunlarda kullanılıyor. Ancak Metaverse, sanal gerçekliğin ve artırılmış gerçekliğin kullanımını önemli derecede genişletecek. Yani bu dijital evrende, muhtemelen üç boyutlu bir avatar yaratılarak; çalışmak, gezmek, oyun oynamak, konsere gitmek, alışveriş yapmak gibi birçok günlük aktiviteyi yerine getirmenin mümkün olması bekleniyor. Ancak bunların şu an için sadece bir hayal olduğunu belirtmekte fayda var.

Kripto para birimlerinin de metaverse'te önemli bir yeri olduğunu söylemeden geçmemek gerek. Zaten son aylarda artan NFT satışlarından haberiniz varsa metaverse'ün bunlarla olan bağlantısını tahmin edebilirsiniz. NFT olarak satılan birçok eser dijital dünyalarda korunuyor. Bu eserlerin de metaverse'te, sergilenmesi ve satılabilmesi planlanıyor. Metaverse, **blockchain** teknolojisi sayesinde sahip olunan herhangi bir sanal varlığı

dijital evrende kullanabilme imkânını sağlayabilecek. Kısaca özetleyecek olursak kripto para birimleri, **sanal bir ekonominin** başarılı bir şekilde oluşmasına ve işlemesine olanak sağlayabilir.

Metaverse nasıl alınır? Popüler metaversecoin projeleri

Facebook'un ismini Meta olarak değiştirmesi ve metaverse olarak da bilinen karma evrene büyük yatırım yapacağını duyurması üzerine metaversecoinlerine olan rağbet de bir hayli arttı. Hal böyle olunca birçok kişi de "**Metaversecoin nasıl alınır?**" sorusunu sormaya başladı.

Metaversecoinleri, tıpkı Bitcoin ve diğer altcoinlerde olduğu gibi kripto para borsaları üzerinden satın alınabiliyor. Binance başta olmak üzere birçok global borsadan metaversecoin alabilirsiniz. Bazı popüler metaverse projeleri ise şöyle:

- AxieInfinity (AXS)
- Decentraland (MANA)
- Starlink (Starl)
- TheSandbox (SAND)
- Aavegotchi (GHST)
- Ufo Gaming (UFO)

Neden bu kadar popüler oldu?

Sanal dünyalar ile ilgili her sene bazı yeni trendler ortaya çıksa da kısa bir süre sonra bunlar unutuluyor. Ancak Metaverse kavramı ile ilgili bunu söylemek doğru olmaz.

Bunun ana sebeplerinden biri, birçok dev teknoloji şirketinin bu konuda duyduğu heyecan. Bu şirketler, eğer her şey beklendiği gibi giderse ve insanlar zamanlarını bu 'alternatif evrende' geçirmeye başlarsa diye geride kalmak istemiyor ve yeni yatırımlar yapıyor.

Facebook da buna yatırım yapan şirketlerin başında yer alıyor ve Metaverse için şunları söylüyor: "Metaverse, sizinle aynı fiziksel alanda olmayan insanlarla bir şeyler oluşturabileceğiniz, etkileşim kurabileceğiniz, keşfedebileceğiniz bir dizi sanal alan."

Şirket, bu konudaki yatırımlarına 2014 yılında sanal gerçeklik teknolojisi üreticisi Oculus'u 2 milyar dolara satın alarak başlamıştı. Geçtiğimiz aylarda da

"HorizontalWorkrooms" isimli sanal ofislerini tanıtmıştı ve iş dünyasının Metaverse'e taşınabilmesi konusunda önemli bir adım atmıştı. Ayrıca Facebook, geçtiğimiz günlerde Metaverse inşası için 10.000 Avrupalı çalışan alacağını ve şirketin isminin Metaverse'e uygun bir şekilde değiştireceğini duyurmuştu:

"Metaverse'ün yeni sosyal, ekonomik, yaratıcı fırsatların önünü açma potansiyeli bulunuyor. Avrupalılar da bunu başlatan insanlar olacak."

Dev şirketin kurucusu Mark Zuckerberg de geçtiğimiz temmuz ayında Facebook'un bir Metaverse şirketi olmasını istediğini belirtmişti. Zuckerberg ayrıca, "Metaverse, insanlarla etkileşim KURABİLECEĞİNİZ sanal bir ortam. BUNUN mobil internetin geleceği olacağını düşünüyoruz." ifadelerini sözlerine eklemiştir.

Facebook dışında başka şirketler de Metaverse konusuna oldukça ilgili. Fortnite'in geliştiricisi olan EpicGames'in CEO'su Tim Sweeney de uzun zamandır bu konu hakkındaki hevesini dile getiriyordu: "İnsanlar Metaverse YOLUYLA beraber OYUN oynayabilecek, Netflix'ten film, dizi İZLEYEBİLEcekler. Gerçek dünyaya çok benZER olacak."

Fortnite, Roblox gibi oyunlar tam olarak Metaverse sayılmasa da bu kavrama uygun öğeleri barındırıyor. Fortnite son yıllarda ürün yelpazesini genişletmiş, oyun içinde marka etkinliklerine yer vermeye başlamıştı. Hatta ünlü rapçi Travis Scott'ın sanal bir konseri de Fortnite üzerinden gerçekleştirilmişti. Roblox da binlerce oyunun geniş bir ekosisteme bağlı olduğu bir platform. Burada oyunlar yaratılabiliyor veya farklı kullanıcılar tarafından oluşturulan oyunlar oynanabiliyor. Bu da metaverse'ün amacına benzer nitelikler barındırıyor.

Metaverse'ün son zamanlarda bu kadar popüler hâle gelmesinin bir sebebi daha var: COVID-19 pandemisi. Son iki buçuk yıldır hayatlarımızı etkisi altına alan

pandemi sebebiyle hepimiz evimizde kalmak zorunda kalmıştık ve her şeyi dijital olarak halletmeye başlamıştık. Dijital etkileşimin artması sebebiyle metaverse kavramına duyulan ilgide büyük bir artış görülmeye başladı.

“İnternetin geleceği”

Metaverse'ün yalnızca oyunlar için olan bir evren olmayacağını, birçok işlevi yerine getirebileceğiniz bir sanal evren olduğunu söylemiştik. Teknoloji endüstrisinin önde gelen figürleri de oyunlar dışında heyecan duydukları birçok şeyin olduğunu söylüyorlar. Bu isimler metaverse'ün, gerçek zamanlı 3D grafiklere, kişiselleştirilmiş avatarlara, basamaklıp oyunlardan ziyade daha hedef odaklı sosyal etkileşimlere, insanlara ait sanal ortamların oluşturulabilmesine ve insanlara para kazandıran bir ekonomik sisteme sahip olmasını istiyorlar.

Kısacası metaverse, hayal edebileceğiniz çoğu şeyin sanal bir evrende yer almasını sağlayabilecek. Tim Sweeney, Mark Zuckerberg gibi insanlar da bu büyük veri tabanının sadece bir parçasını inşa ettiklerini belirtiyorlar. Bunu günümüzdeki internet gibi düşünebilirsiniz. Uzmanlara göre akıllı telefonlar 1980'li yıllardaki cep telefonlarına kıyasla neyse, metaverse de şu anın sanal gerçeklik teknolojisi için o. Yani metaverse düşünülenden çok daha geniş bir kavram.

Sonuç olarak metaverse, şu an için kulağa bilim kurgu gibi gelse de internetin geleceği olarak tanımlanıyor. Birçok insan bu konuya şüpheyle yaklaşırsa da gelecekte her şeyin yapılabileceği sanal bir evrenin var olmasının heyecan verici olduğunu söylemek yanlış olmaz. Belki de ilerde bütün zamanımızı burada geçireceğiz ya da kim bilir belki de bu teknoloji o kadar fazla gelişecek ki metaverse'e bilinç aktarımı gibi durumlar söz konusu olacak. Bunların olup olmayacağını zamanla göreceğiz.

SİBER GÜVENLİK TÜYOLARI

Bilgisayar virüslerinin zararları

- Bilgilerinizi çalabilir
- Programlarınızı silebilir
- Kişisel dosyalarınızı kilitleyebilir ve bunun üzerinden fidye talep edebilirler
- Arkaplanda ekstra işlemler yaparak bilgisayarınızı yorabilirler
- Vb.

Bilgisayar Virüslerinden korunma yolları

- Anti-virüs programları kullanın
- Mümkünse crackli program kullanmayın
- Şüpheli gördüğünüz dosyaları indirmeyin
- İndirdiğiniz dosyaları virüs taramasından geçirmeden çalıştırmayın
- Önemli dosyalarınızı yedekleyin
- Tanımadığınız kişilerden şüphelendiğiniz e-postaları açmayın ve virüs taramasından geçirin

Hesap koruma

Hesabını güvende tutmanın en önemli yolu aslında güçlü bir şifre oluşturmaktan geçer, güçlü bir şifre oluşturmak için ise aşağıdaki adımları takip edebilirsiniz

- Büyük harf, rakam ve mümkünse özel karakter kullanın
- Doğum günleri, ilkokul öğretmeninizin adı gibi belirgin şifreler kullanmayın
- Maksimum uzunluğu hedefleyin

Çoğu kişni yaptığı bir hata ise büyük harfi en başa ve rakamları en sona koymasıdır bunu yerine daha karmaşık bir şifre kullanılabilir örneğin

2mERt 14*gülgüçlü bir şifredir.

Kullanıcısı olduğunu çoğu firmanın yetkilileri sizden şifre istemez, eğer biri sizden yetkili olduğu gerekçesiyle şifre istiyorsa onun gerçekten yetkili birisi olup olmadığını teyit etmeniz gerekir.

İnternet kafe gibi topluma açık alanlarda hesabınıza girdiyse çıkarken mutlaka hesabınızdan çıkış yaptığınızdan emin olun.

Dolandırıcılık

Dolandırıcıların en çok kullandığı yöntemler kısaca şunlardır

- Kendilerini devlet çalışanı, avukat, polis olarak tanıtıyorlar
- Acele ettiriyorlar, fırsat "kısa süreli" diyorlar
- Bedava yemek, kolay para gibi vaadlerde bulunuyorlar
- Dikkatinizin dağınık olduğu zamanı seçiyorlar veya dikkatinizi dağıtıyorlar

Peki bir dolandırıcının dolandırıcı olduğunu farketdik şimdi ne yapmalıyız ?

- Bir sosyal medya platformunda dolandırıcılık söz konusuysa destek merkezlerine başvurun
- Parayla ilgili bir durum varsa, bankanızı arayın ve bu konuda onları bilgilendirin

Son olarak asla bir dolandırıcılık kurbanı olmayacağınızı varsaymayın,

Dolandırıcılık, ne kadar teknoloji meraklısı ve akıllı olunursa olunsun herkesin başına gelebilir.

İLYAS ÜSTÜNTAŞ 10/U

2023: ÂŞIK VEYSEL YILI

Yaşamı

"Üç yüz onda gelmiş idim cihana"

Veysel Şatıroğlu, 1894'te Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde dünyaya geldi. Veysel'in dünyaya geliş öyküsü, Anadolu köylerinde hemen birçok çocuğun yaşadığı olağan bir doğum biçimidir. Ama, bugün özellikle dışarıdan bakanlar için ilginçtir, olağandışıdır. Anlatmak gerekirse, annesi Gülizar Ana, Sivrialan dolaylarındaki Ayıpınar merasında koyun sağmaya giderken sancısı tutmuş, oracıkta dünyaya getirmiş Veysel'i. Göbeğini de kendisi kesmiş, bir çaputa sarıp yürüye yürüye köye dönmüştür.

Veysellere yörede "Şatıroğulları" derler. Babası "Karaca" lakaplı, Ahmet adında bir çiftçidir. Veysel'in dünyaya geldiği sıralar, çiçek hastalığı Sivas yöresini kasıp kavurmaktadır. Veysel'den önce, iki kız kardeşi çiçek yüzünden yaşamlarını yitirmiştir.

Yedi yaşına girdiği 1901'de Sivas'ta çiçek salgını yeniden yaygınlaşır; o da yakalanır bu hastalığa. O günleri şöyle anlatıyor:"Çiçeğe yatmadan evvel anam güzel bir entari dikmişti. Onu giyerek beni çok seven Muhsine kadına göstermeye gitmiştim. Beni sevdi. O gün çamurlu bir gündü, eve dönerken ayağım kayarak düştüm. Bir daha kalkamadım. Çiçeğe yakalanmıştım...Çiçek zorlu geldi.Sol gözüme çiçek beyi çıktı.Sağ gözüme de,solun zorundan olacak,perde indi.O gün bu gündür dünya başıma zindan."

Bu düşmeden sonra Veysel'in belleğine bir de renk işler: Kırmızı.Düşerken büyük bir olasılıkla elinde sıyrık oluyor,kanıyor.Bunu eşi Gülizar Ana şöyle anlatıyor:"Bilinmez değilsin,renklerden yalnız kırmızıyı hatırladı.Gözleri gönlüne çevrilmeden önce,yani çiçek hastalığına yakalanmadan önce düşmüştü. Kan görmüştü. Kanın rengini hatırlardı yalnız. Kırmızıyı...Yeşili de elleriyle bulur ve severdi."

Sağ gözünün görme şansı varmış, ışığı seçebiliyormuş bu gözüyle o sıralar. Yalnız yakınlardaki Akdağmağdeni'nde doktor varmış. Babasına "Çocuğu

Akdağmadeni'ne götür,orada gözünü açacak bir doktor var" demişler.Sevinmiş babası.

Ne var ki, olumsuzluklar yakasını bırakmamış Veysel'in."Bir gün inek sağarken babası yanına gelmiş. Veysel ansızın dönüverince; babasının elinde bulunan bir değneğin ucu öteki gözüne girivermiş. O göz de akıp gitmiş böylece." Ali adında bir ağabeyisi ve Elif adında bir kızkardeşi varmış Veysel'in. Tüm aile çok üzülmüş, günlerce gözyaşı dökmüş bu hale. Bundan böyle bacısı elinden tutarak gezdirmeye, dolaştırmaya başlar Veysel'i. Gittikçe içine kapanmaktadır Veysel. Emlek yöresi olarak adlandırılan Sivas'ın bu âşığı/ozanı bol diyarında, Veysel'in babası da şiire meraklı, tekkeyle içli-dışlı biriymiş. Veysel'in dertlerini birazcık da olsa unutacağı bir uğraş olsun diye bir saz verir eline. Halk ozanlarından da şiirler okuyup, ezberleterek avutmağa çalışırmış oğlunu. Ayrıca yöre ozanları da zaman zaman babası Şatıroğlu Ahmet'in evine uğrar, çalıp söylermiş. Merakla dinlermiş bunları Veysel. Komşuları Molla Hüseyin de sazını düzenler, kırılan tellerini takarmış.

İlk saz derslerini babasının arkadaşı olan Divriği'nin köylerinden Çamışıklı Ali Ağ'a'dan (Âşık Alâ) almış. Kendini de iyice saza vermiş; usta malı şiirlerden çalıp söylemeye başlamış. Karanlık dünyasını aydınlatan ozanlar dünyasıyla Çamışıklı Ali tanıştırtıyor daha çok Veysel'i. Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Dertli, Ruhsati gibi usta ozanların dünyalarıyla tanışıyor böylece.

"Âşık Veysel'in hayatında ikinci mühim değişiklik seferberlikte başlamıştır.Kardeşi Ali de cepheye gitmiş,küçük Veysel kırık telli sazıyla yalnız kalmıştır. Harp patladıktan sonra Veysel'in bütün arkadaşları, emsalleri cepheye koşuyorlar. Veysel bundan da mahrum...

Böylece münzevi olan ruhunda ikinci bir inziva da açılmıştır. Arkadaşsızlık acısı, sefalet, onu çok bedbin, umutsuz ve mahzun ediyor. Artık küçük bahçesindeki armut ağacının altında yatıp kalkmakta, geceleri ağaçların ta tepelerine çıkarak içindeki derdini göklere ve karanlıklara bırakmaktadır."

O günlerini Aşık Veysel şöyle anlatır Enver Gökçe'ye:"Eve girerim, yüzüm asık: anam babam halimi bilmez. Ben onlara derdimi, dokunmasın diye, açamam. Onlar benim kafa tuttuğumu zannederler, bense derdimi dökmekten çekinirim, öyle ki, sazdan bile farır gibi oldum."

Bunda biraz Anadolu'da "erkek oğlan" olgusunun etkisi varsa, daha çok Veysel'in vatanseverliğinin, vatana olan borcunu ödeme duygusunun ağırlığı vardır. Sonradan şöyle dizeleştirir bunu:

" Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolumu, vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına.
Bugünler müyesser olsaydı bana
Minnet etmez idim bir kaşık kana

Mukadder harici gelmez meydana
Neler geldi bu Veysel'in başına."

Veysel'in annesi ve babası seferberlik sonlarına doğru "belki biz ölüyoruz ve kardeşi Veysel'e bakamaz" düşüncesiyle Veysel'i Esmâ adında, akrabalarından bir kızla evlendiriyorlar. Esmâ'dan bir kız, bir oğlu oluyor Veysel'in. Oğlan çocuğu daha on günlükken annesinin memesi ağzında kalarak ölüyor... Veysel'in acıları bununla da bitmiyor; aksilikler, talihsizlikler üst üste gelmeye başlıyor.1921'in 24 Şubat'ında annesi bir gün ondan 18 ay sonra da babası ölüyor. Bu arada bağ, bostan işleriyle uğraşılıyor. Köye de birçok âşık gelip gitmekte, Karacaoğlan'dan, Emrah'tan, Âşık Sıtkı, Âşık Veli gibi saz şairlerinden çalıp söylemektedirler. Köy odalarındaki bu âşık fasıllarından Veysel de geri kalmamaktadır.

Ağabeyisi Ali'nin bir kız çocuğu daha olunca çocuklara ve işlere bakması için bir azap (hizmetkar) tutuyorlar. Bu hizmetkar ileride Veysel'in bağrında açılacak başka yaranın sebebi olacaktır. Bir gün Veysel hasta yatarken, kardeşi Ali de keven toplamakta iken, Veysel'in ilk eşi olan Esmâ'yı kandırarak kaçırıyor bu yanaşma. Veysel'in acılı yaşamına bir acı daha ekleniyor böylece. Karısı bir başına bırakıp gittiğinde Veysel'in kucağında henüz altı aylık kızı varmış. İki yıl kucağında gezdirmiş Veysel onu, ne çare o da yaşamamış. Bir şiirinde dile getirdiği gibi:

"Talih çile kadar sözü bir etmiş,
Her nereye gitsem gezer peşimde."
Bin katmerli acılar silsilesi kısacası.

"O artık alemden, bu diyardan uzaklaşmak, göçmek isteyen bir ruh haleti içindedir.1928'de en iyi arkadaşı olan İbrahim ile Adana'ya gitmeye karar veriyorlar. Fakat Sivas'ın Karaçayır köyünde Deli Süleyman isminde birisi âşığı bu ilk seyahatinden vazgeçiriyor. Veysel'i dinleyelim:

"Bu adam, saz çalarım dinler, söze başlarım keser. Gideyim derim,'ah kirve, çoluk çocuk ağlaşıyor, gel gitme' diye elime ayağıma düşer. Nihayet dayanamadım, gitmiyorum vesselam diye bu seyahatten vazgeçtim."

Veysel'in köyünden ilk ayrılışı şöyledir: Zara'nın Barzan Baleni köyünden Kasım adında birisi Veysel'i köyüne götürerek iki üç ay beraber yaşıyorlar.

Kendisini Adana'ya göndermeyen Deli Süleyman, Sivas'lı Kalaycı Hüseyin, Veysel'e yol arkadaşlığı ediyorlar. Dönüşte Veysel, Hafik'in Yalınca köyüne ve Zara'nın Girit köyüne uğrayarak 9 liraya güzel bir saz alıyor; Sivas'tan Sivrialan'a dönerlerken arkadaşları bir "üç kağıtçı" grubuna yakalanarak bütün paralarını kaybediyorlar. Arkadaşları Veysel'in 9 lirasını da alarak kumara veriyorlar. Veysel bu hadiseden bir müddet sonra Hafik'in Karayaprak köyünden Gülizar adlı bir kadınla evleniyor."

1931 yılında Sivas Lisesi edebiyat öğretmeni olan Ahmet Kutsi Tecer ve arkadaşları "Halk Şairlerini Koruma Derneği"ni kuruyorlar.Ve 5 Aralık 1931 tarihinde de üç gün süren Halk Şairleri Bayramı'nı düzenliyorlar.Böylece Veysel'in yaşamında önemli bir dönüm noktası işlemeye başlıyor.Denebilir ki, Veysel için A.Kutsi Tecer'le tanışması hayatında yeni bir başlangıcı işaretliyor.

1933'e kadar usta ozanlarından şiirlerinden çalıp söylüyor.Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde A. Kutsi Tecer'in direktifleriyle bütün halk ozanları cumhuriyet ve Gazi Mustafa Kemal üzerine şiirler düzmüşler.Bunlar arasında Veysel de var.Veysel'in günışığına çıkan ilk şiiri böylece "Atatürk'tür Türkiye'nin ihyası"...dizesiyle başlayan şiir oluyor.Bu şiirin gün yüzüne çıkışı, Veysel'in de köyünden dışarıya çıkması oluyor.

O zaman Sivrialan'ın bağlı olduğu Ağacakışla nahiyesi müdürü Ali Rıza Bey, Veysel'in bu destanını çok beğeniyor, "Ankara'ya gönderelim" diye istiyor. Veysel de "Ata'ya ben giderim" diye vefalı arkadaşı İbrahim ile yayan yola düşüyor. Karakışta yalınayak, başı kabak yola çıkan bu iki arı gönül, bu iki insan örneği, üç ay yol çiğneyerek Ankara'ya geliyorlar.

Veysel Ankara'da konuksever tanıdıkların evlerinde 45 gün misafir kalıyor.Destanı Atatürk'e getirmek hevesiyle geldiğini söylüyorsa da destanı Atatürk'e okumak kısmet olmuyor. Eşi Gülizar Ana: "Ata'ya gidemediğine bir,askere gidemediğine iki; yanardı ki o kadar olur..." diyor.Ancak, Hakimiyet-i Milliye (Ulus) basımevinde destanı gazeteye veriliyor.Destan gazetede üç gün boyunca yayınlanıyor. Bundan sonra da bütün yurdu dolaşmaya,dolaştığı yerlerde çalıp söylemeye başlıyor,seviliyor,saygı görüyor.

O günleri şöyle anlatıyor:"Köyden çıktık.Yaya olarak Yozgat köylerinden Çorum-Çankırı köylerinden geçip üç ayda Ankara'ya gelebildik. Otele gitsek para yok. 'Nere gidek? Nasıl Edek?' diye düşünüyoruz.Dediler ki: "Burada Erzurumlu bir Paşa Dayı var. O adam misafirperverdir."O zamanlar Dağardı diyorlardı,(şimdiki Atıf Bey Mahallesi) orada ev yaptırmış Paşa Dayı.Gittik oraya. Adamcağız hakikaten misafir etti.Birkaç gün kaldık o zaman, Ankara'da, şimdiki gibi kamyon filan yok. Bütün işler at arabalarıyla görülüyor.At arabaları olan, Hasan Efendi adında bir adamla tanıştık. O, bizi evine götürdü. Kırkbeş gün Hasan Efendi'nin evinde kaldık.Gideriz, gezeriz, geliriz;adam yemeğimizi,yatağımızı,herşeyimizi sağlar.Dedim ki: -'Hasan Efendi biz buraya

gezmek için gelmedik! Bizim bir destanımız var.Bunu,Gazi Mustafa Kemal'e duyurmak istiyoruz! Nasıl ederiz? Ne yaparız?'

Dedi ki: -'Vallahi ben böyle işlerle ilgili değilim. Burada bir milletvekili var.Adı Mustafa Bey, soyadını unuttum. Bu işi ona anlatmak gerek. Belki size o yardımcı olabilir.'Gittik Mustafa Bey'e derdimizi anlattık. Öyle böyle bir destanımız var. Gazi Mustafa Kemal'e duyurmak istiyoruz."Bize yardım et!" dedik. Dedi ki: -"Amaan! Şimdi şaire falan önem veren yok. Kıyıda köşede çalın çağırın. Geçin gidin!'

-'Yok öyle değil dedik. Biz destanımızı okuyacağız, Mustafa Kemal'e!'

Milletvekili Mustafa Bey, 'okuyun da bir dinleyeyim bakayım' dedi. Okuduk dinledi. O zamanlar Ankara'da çıkan Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'yle konuşacağını söyledi. 'Yarın bana gelin!' dedi. Gittik. 'Ben karışmam' dedi. Sonunda kesti attı. Biz ordan döndük geldik. "Ne yapsak?" diye düşünüyoruz. Sonunda,"Matbaaya biz gidelim" dedik. Saza, tel alıp takmak eski telleri yenilemek de gerekti. Ulus Meydanı'ndaki çarşıya, o zamanlar Karaoğlan Çarşısı diyorlardı. Saz teli almak için Karaoğlan Çarşısı'na yürüdük.

Ayağımızda çarık. Bacağımızda şal-şalvar, şal-ceket, belimizde kocaman bir kuşak.! Efendim polis geldi: -'Girmeyin' dedi."Çarşıya girmek yasak!" Bizi tel alacağımız çarşıya sokmadı.

Polis: -'Yasak diyoruz.Siz yasaktan anlamaz mısınız? Orası kalabalık. Kalabalığa girmeyin!' diye diretti.

-'Peki girmeyelim' dedik.Polisi güya salmış gibi yürümeye devam ettik. Adam geldi, arkadaşım İbrahim'e çıkıştı. -'Kafadan gayri müsellağ mısın? Girmeyin diyorum.Beynini patlatırım senin!' diye çıkıştı.

-'Beyefendi biz dinlemiyoruz! Biz çarşıdan saz teli alacağız!' dedik. O zaman polis, İbrahim'e: -'Tel alacaksın bu adamı bir yere oturt. Git telini al!' Neyse gitti İbrahim teli aldı geldi. Tel taktık. Ama sabahleyin çarşıdan da geçemiyoruz. Sonunda matbaayı bulduk.

-'Ne istiyorsunuz?' dedi müdür.

-'Bir destanımız var. Gazeteye vereceğiz!' dedik.

-'Çalın bakayım; bir dinleyeyim!' dedi. Çaldık dinledi!

- 'Ooo! Çok iyi' dedi. 'Çok güzel.'

Yazdılar. 'Yarın gazetede çıkar' dediler.'Gelin de gazete alın!' Orada bize telif hakkı olarak biraz da para verdiler.Sabahleyin gidip 5-6 gazete aldık. Çarşıya çıktık. Polisler:

-'Oooo! Âşık Veysel siz misiniz? Rahat edin efendim! Kahvelere girin! Oturun!' dediler. Bir iltifat başladı ki sormayın! Çarşıda bir zaman gezdik.Fakat yine Mustafa Kemal'den ses yok.Dedik:"Bu iş olmayacak." Amma Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde destanımı üç gün birbiri üstüne yayınladılar.Mustafa Kemal'den yine ses çıkmadı.Köye dönmeye karar verdik.Fakat cebimizde yol paramız da yok.Ankara'da bir avukatla tanışmıştık.

Avukat: - 'Ben belediye başkanına bir mektup yazayım.Belediye sizi köyünüze parasız gönderir!...' dedi.Elimize bir mektup verdi.Belediyeye gittik. Orada bize dediler ki: - 'Siz sanatkâr adamsınız.Nasıl geldinizse öyle gidirsiniz!'

Döndük avukata geldik.'Ne yaptınız?'dedi. Anlattık. 'Durun bir de valiye yazalım!' dedi.Valiye de dilekçe yazdı.Valiye dilekçemizi imzalayıp yine Belediyeye buyurdu. Belediyeye ilettik.Belediye bize: -'Yok!' dedi. 'Paramız yok! Sizi gönderemeyiz!' dedi.

Avukat içerledi ve kahretti: - 'Gidin! İşinize gidin!' dedi. 'Ankara Belediyesi'nin sizin için parası yokmuş; tükenmiş!' dedi.Acıdım avukata.

'Nasıl edelim? Ne edelim?' derken bir de 'Halkevi'ne uğrayalım bakalım. Belki oradan bir şey çıkar' diye düşündük.Mustafa Kemal'e gidemiyok.Halkevine gidek.Bu defa,Halkevine,bizi kapıcılar bırakmıyor ki girelim.Orada dinelip duruyorduk.

İçeriden bir adam çıktı: -'Ne geziyorsunuz burada? Ne yapıyorsunuz?' diye sordu.

-'Halkevine gireceğiz ama bırakmıyorlar!' diye cevap verdik.

-'Bırakın! bu adamlar,tanınmış adamlar! Âşık Veysel bul' dedi.

O içeriden çıkan adam, bizi edebiyat şubesi müdürüne gönderdi. Orada: -'Ooo! Buyurun! Buyurun! dediler.Halkevinde bazı milletvekilleri varmış.Şube müdürü onları çağırdı: -'Gelin halk şairleri var, dinleyin.' dedi.

Eski milletvekillerinden Necip Ali Bey: -'Yahu dedi bunlar fakir adamlar.Bunlara bakalım.Bunlara birer kat elbise de yaptırmalı.Pazar günü de Halkevinde bir konser versinler!'

Hakikaten bize,birer takım elbise aldılar.Biz de o Pazar günü Ankara Halkevi'nde bir konser verdik.Konserden sonra cebimize para da koydular.Ankara'dan köyümüze işte o parayla döndük.Plağa okuduğu ilk türkü ise, Emlek yöresinin ünlü ozanlarından Âşık İzzeti'nin:

"Mecnunum, Leyla'mı gördüm

Bir kerrece baktı geçti.

Ne söyledi ne de sordum

Kaşlarını yıktı geçti

Soramadım bir çift sözü

Ay mıydı gün müydü, yüzü

Sandım ki zühre yıldızı

Şavkı beni yaktı geçti.

Ateşinden duramadım

Ben bu sırra eremedim

Seher vakti göremedim

Yıldız gibi aktı geçti.

Bilmem hangi burç yıldızı

Bu dertler yareler bizi

Gamzen oku bazı bazı

Yar sineme çaktı geçti..
İzzetî, bu ne hikmet iş
Uyur iken gördüm bir düş
Zülüflerin kement etmiş,
Yar boynuma taktı geçti." şiiridir.

Köy Enstitüleri'nin kurulmasıyla birlikte, yine Ahmet Kutsi Tecer'in katkılarıyla, sırasıyla Arifiye, Hasanoğlan, Çifteler, Kastamonu, Yıldızeli ve Akpınar Köy Enstitüleri'nde saz öğretmenliği yapıyor. Bu okullarda Türkiye'nin kültür yaşamına damgasını vurmuş birçok aydın sanatçıyla tanışma olanağı buluyor, şiirini iyiden iyiye geliştiriyor. 1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi, özel bir kanunla Âşık Veysel'e, "Anadilimize ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü" 500 lira aylık bağlanmıştır. 21 Mart 1973 günü, sabaha karşı saat 3.30'da doğduğu köy olan Sivrialan'da, şimdi adına müze olarak düzenlenen evde yaşama gözlerini yumdu.

Âşık Veysel'in yaşamını özetlemek gerekirse, Erdoğan Alkan'ın şu betimlemesi en güzel cümleleri oluşturur: "Kızılırmak soru işaretine benzer, Zara'dan doğar, Hafik ve Şarkışla'dan sonra Sivas topraklarını terkeder. Bir yay çizip Kayseri'yi, Nevşehir'i, Kırşehir'i, Ankara'yı ve Çorum'u sular, Samsun'un Bafra ilçesinde denize dökülür, Âşık Veysel'in yaşam öyküsü Kızılırmak gibidir. Bir ucu Bafra'dadır, bir ucu da Zara'da. Bafra'ya dek uzanan acılı bir yaşam Zara'nın doğusundaki Kızıldağ'ın gür sularıyla beslenip sona erer."

Sanatı ve Dünya Görüşü

Hem yaslandığı köy / kasaba kültürünün etkisi hem de çağdaş anlamda bir eğitim olanağından yararlanamamanın getirdiği doğal sonuçla, köy / kırsal kesiminin kaderci dünya görüşü onda da egemendir. Bunları söylerken, Veysel'in içerisinde bulunduğu ruh halinin de değerlendirilmesinden yanayım. Kuşkusuz, çocukluk ve gençlik yıllarında yaşadığı bir yığın olumsuz etkinin, yaşama bakışını, onu nasıl bir küskünlüğe ittiğini görmezden gelemeyiz.

Bir sanatçının dünya görüşünü elbette, yaşadığı sosyal çevre belirler. Bunu biraz daha somutlaştırırsak, içerisinde yaşadığı maddi yaşam koşulları belirler. Âşık Veysel'in yaşadığı sosyal çevre, köy ile kasaba kültürüne sahip, ekonomik anlamda tarıma dayalı, kapitalizm öncesi üretim biçimleri egemen, sanayileşme sıfır... Bir de ekonomik yapının paralelinde, eğitim-öğretim gibi etkenlerin düşüklüğü, savaştan yeni çıkmış bir toplumun ekonomik ezikliği eklenip, çiçekten telef olan insanların coğrafyası düşünülürse, Veysel'i biçimlendiren sosyal çevre çok kolay anlaşılır. Bir de toplumsal / sosyal çevrenin yazılı kültürden uzaklığı, bütün edebi / sanatsal birikimini sözlü kültürüyle oluşturduğu gerçeği gözardı edilmezse, bu koşullar içerisindeki sanatçı tipinin anlaşılması daha kolay olur. Bu sosyal çevreye, üstüne üstlük bir de göz gibi bir organını yitirmiş insanın fiziki eksikliği eklenirse Veysel'i anlamak, şiirlerini de yerli yerine oturtmak daha kolay olur.

Gözlerinin görmeyişi, onu bütünüyle etkilemiştir. Öyle ki:

"Kuş olsan da kurtulmazdın elimden

Eğer görsem idi göz ile seni"

Derken Âşık Veysel'in bu anlamda duyduğu hasretin ne kadar derin olduğu kolaylıkla anlaşılır. Adnan Binyazar, Veysel'deki görme eksikliğini, onun dizeleriyle yorumlarken "bal"a "tuz" katılmıştır diye vurguluyor.

Gençi Âşık Veysel çoğu kere olumsuzluklardan feleği suçlu bulup, sebebi orada ararken; öte yandan okul gibi, fabrika gibi, hastane gibi hayatta somut işlerliği olan atılımların, pozitif unsurların şiirini de yazar. Bu bakımdan ondaki feleğe yaslanmayı, kaderciliği bilimin karşısında bir kadercilik, körükörüne bir saplantı olarak algılamamak gerekir.

"Dünya tebdil oldu durum değişti,

Kimi aya gider kimi cennete"

derken, onun bilimsel gelişmelere kulak kabartırken, karşılaştırma yaptığı etkenleri de değerlendirme bakımından ciddi bir perspektif oluşturduğunu görürüz, "ay" ve "cennet" kavramlarını bir bakıma iki değişik inanma biçimi anlamında kullanıyor o.

Sonra bir başka şiirinde:

"Dünyanın en zengin aklını gördüm

Sermayesin sordum dedi ki okul.

İnsanlara hizmet yaptığın yardım,

Merhametin duygum dedi ki okul.

Sudan ateş yapan en güzel sanat

Dünyayı ışığa kaplarsın kat kat

Fikriyle mi ettin bunları icat

Rehberim oldu dedi ki okul.

Bu bir keramet mi yoksa hüner mi

Göz görmezse gönül buna kanar mı

Öksüz tarlada sapan döner mi

Eker biçer motor dedi ki okul.

Kanat takar gökyüzünde uçarsın

Denizleri müdanasız geçersin

Soğuğu yağmuru nasıl seçersin

Rasathane kurmuş dedi ki okul.

Çeşitli taşıtlar bir de trenler

Hekim olup her yareyi saranlar

Bunu sen mi yaptın yoksa erenler

Daha neler yapar dedi ki okul.

Radyo hayrete düşürdü beni
Her dilden biliyor yok amma cam,
İlim akıl fikir yaratmış bunu
Lambası dalgası dedi ki okul.

İnsanlar kafası bunları bulan,
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temelim kuran
İnan buna Veysel dedi ki okul" diyor.

Bu ve bu türden başka örnekler, Âşık Veysel'deki tanrı / felek gibi doğaötesi kavramların bir bağınazlık ya da tek çareymiş gibi gösterilmediğini belirtiyor. Bu bakımdan onda herhangi bir katılık göremeyiz.Esnektir, hoşgörüdür. Zaman zaman umutsuzluk ve hiçlik duygusuna kapılsa da Veysel,büsbütün yaşama sarılmayı elden bırakmaz. Yaşamı anlama ve anlamlandırma çabası sürekli ağır basar.Ayrıca "ahiret" kavramı da ondan derin değildir.

"Âşık Veysel'in belirgin bir felsefesi var mıydı?" sorusuna Ruhi Su şu yanıtı veriyor:"Felsefe sözcüğü ile toplumun içinde Veysel'in önerdiği ya da benimsediği bir düşünce biçimi var mıydı diye soruyorsanız,vardı elbet.Bütün iyi niyetli, babacan insanlarımız gibi, o da çalışmayı öğütlerdi.Yerine göre, geleneklerimize bağlı kalmayı önerdiği de olurdu.Kendi inancı sevgiye,hoşgörüye ve insanın yaratıcı gücüne dayanan bir inançtı,ama toplumdaki gelişmeler hakkında ne düşündüğü sorulduğu zaman,ne söylemesini istediklerini sezecek kadar da akıllıydı."

Veysel'in bir özelliği de şu: Dinî şekilciliğin baskısına dayanmaması onu kırmaya çalışması,Allah ile samimi, senli benli olması.Daha doğrusu Bektâşi geleneğine bağlılığı...Tanrıya hitap şiirinde olduğu gibi:

"Kainatı sen yarattın
Her şeyi yoktan var ettin
Beni çıplak dışarı attın
Cömertliğin nerde senin."

Nejat Birdoğan, "Kimi şiirinde Veysel'i düşünce olarak coşkulu, ozan olarak henüz yetersiz buluruz. Aslında bu tür şiirlerinin daha sonrakilerinde bile bir ozandan çok bir toplum eğitmeni Veysel'i görürüz. Bu çalışmalarında Veysel cumhuriyetin korunmasında ve ulus bütünlüğüne yardımcı olarak şiiri bir araç gibi görür.Davranışlarında da böyledir. Düşünce olarak tertemiz bir adamın eylemlerinde de namuslu,çalışkan olduğu ve özellikle doğru tanılara başvurduğu gözlenir.Kızılırmak üzerinde Kaplan Deresi Köprüsü'nü köy köy dolaşıp para toplayarak yaptırması ondaki bu sorumluluğun bir göstergesidir.

Ama bize kalırsa Veysel'den en olgun şiirler insanı ve insanla ilgili öğeleri konu alan şiirlerdir. Bu deyişlerde Veysel, insanın kaynağından başlayarak bir gövdede canlanmasını, bu süre içerisinde nasıl çalışması, nasıl davranması gerektiğini ve bu yolun sonunda gene kaynağına dönmesini anlatır. Bir başka tanımla tasavvuf ozanı Veysel vardır bu deyişlerde. Bağlı olduğu inancın ıssız bir Anadolu köyünde kendisine aşıladığı bu duygular, Veysel'de gönül gözü ile geliştirilmiş, Veysel Aleviliğin büyük sırrını gönlünde çözmüştür." diye değerlendirmektedir.

Batıl inançlara, çağdışı tutuma karşı olan Veysel, bu konuda da oldukça duyarlıdır.

"Devri Cumhuriyet asırı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bırak sar'öküzü varsın yayılsın
Set çekme gözlere herkes ayılsın
Her köşeye bir fabrika kurulsun
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Yürüyen yolcuyu çekme geriye
Dikkat eyle karıncaya arıya,
Gidiş böyle kavuşaman huriye
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Zarar gelmez sana kaçınma sazdan
Günahın korkusu çıkmıyor bizden
Vazgeç demiyorum sana namazdan
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Destekle fakiri okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü
İdrak eyle hidrojeni atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Dökülen yağmurun kilogramı,
Ölçmüş biçmiş metre midir kare mi
Çok yatarsın azdırırsın yarımı
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Göklere fırlıyor bu kadar füze
Bu işler bir ibred değil mi bize
İstiyor aydaki sırları çöze

Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Allah'ın varlığı mevcut insanda
İlim akıl fikir sermaye sende
Çalıştır gemiyi otur dümende
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Hiçbir şey bilmezsin dik biraz kavak
Boş gezene derler serseri savak
Yumma gözlerini dünyaya bir bak
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.

Veysel ne durursun herkes gidiyo
Zaman uymaz, sen zamana uy diyor
Fen çok büyük kerameti yutuyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş."

Bu şiiri bile tek başına yukarıda onun hakkında vurguladığım belirlemeleri aydınlatacak niteliktedir.Görüldüğü üzere, o toplumdaki değer yargılarını hayatın somut gerçekleriyle örneklendirerek eleştiriyor.Taraf oluyor burada Veysel. Bilimden yana,aydınlıktan yana, gelişmeden, somut gerçeklerden yana taraf oluyor."Bırak sar'öküzün varsın yayılsın" derken,"Dünyanın sarı öküzün boynuzları üzerinde durduğu" inancıyla alay ediyor.Gözlerine set çekme diyor.Sonra, Tanrı'yı insanlaştırıyor, Allah'ın varlığı mevcut insanda" diyor.

"Ancak, temel görüşlerine, açısına bakacak olursak, Veysel, bir toplumcu bilinç açısıyla, bilinçli bir toplumcu ozan açısıyla yanaşmamıştır bu konuya. Veysel kendisine doğal gelen bu ayrıcalıkları Tanrıya, kadere ve doğal gibi gördüğü birtakım güçlere atfetmiştir.Karşısına aldığı toplumsal düzen değil, doğal düzendir."

"Onun sanatı var olanı öven, mevcuda kanaat eden romantik sanattır" türünden vurgulamalarla Veysel'i dar çerçevede ele almanın, kestirmeden yargıda bulunmanın ne Âşık Veysel'i anlamaya katkısı olacaktır, ne de bu vurgulamayı yapan araştırmacılarda gözlendiği üzere, geleneği ve geleneği sürdürenlerin çok yetkin oldukları savını kanıtlamaya. Oysa Âşık Veysel, yaşamıyla, yaptıklarıyla, şiirleriyle vardır. Değerlendirmelerimizi bu somut gerçeklikten hareket ederek yaparsak, anlamlı bir katkıda bulunmuş olabiliriz.

Yukarıdaki vurgulamalarda da değindiğim gibi, Âşık Veysel içerisinde bulunduğu kültürel ortam açısından köy-kasaba mekânında yetişmiş, bu çevrenin değerleriyle örgütlenmiş bir sosyal düzenin insanıdır. Köylülüğün getirdiği tipik bir özellik de, tutarsızlıktır.Onun içerisinden çıktığı kültürün terimiyle söylersek "vefasızlık" onda da görülür. Özellikle, onun gelişmesinde,tanınmasında, sesinin ve

sözünün yaygınlaşmasında büyük katkısı olan Halkevleri, Köy Enstitüleri gibi kurumlara karşı Veysel, yaşadıkları sürece sahip çıkmış,övgüler dizmiştir,ama onlar kapatılınca pek oralı olmamış,tepki göstermemiştir. En büyük zaafı da budur.

Gelenek ve Âşık Veysel

Bütün halklar da olduğu gibi, Türkler'in de en eski sanat ürünleri büyüsel törenlerden kaynaklanmaktadır.Türk Edebiyatı tarihine ilişkin mükemmel denebilecek kaynakların bulunmayışı, biraz geniş bir alana yayılmalarından ve hareket halinde olmalarından kaynaklanıyorsa da, biraz da yazılı edebiyatının çok geç tarihlerde oluşmaya başlamasından ileri gelmektedir.Hatta,Türk Edebiyatı ve tarihine ilişkin en eski belgeleri de Çin kaynaklarından öğreniyor olmamız da bunu açıkça gösteriyor.

"En eski Türk şairleri - Tonguzlar'ın Şaman, Mogol ve Boryatlar'ın Bo veya Bugue, Yakutlar'ın Oyun (Ouioun), Altay Türkleri'nin Kam, Samoitler'in Tadibei, Finovalar'ın Tietoejoe, yani bakıcı, Kırgızlar'ın Baksı-Bakşı, Oğuzlar'ın Ozan dedikleri -sahir-şair'lerdir. Sihirbazlık, rakkaslık, mûsikişinâsilik, hekimlik gibi birçok vasıfları kendilerinde toplayan bu adamların, halk arasında büyük bir yer ve ehemmiyetleri vardı.

Muhtelif zaman ve mekanlarda bunlara verilen ehemmiyet derecesi, kıyafetleri,kullandıkları mûsiki aletleri, yaptıkları işlerin şekli tabîî değişiyor;fakat semadaki ma'butlara kurban sunmak,ölünün ruhunu yerin dibine göndermek,fenalıklar, hastalıklar ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek, hastalıkları tedavi eylemek,bazı ölümlerin ruhlarını semaya yollamak,hatıralarını yaşatmak gibi muhtelif vazifeler hep ona aittir.

Bütün bu muhtelif işler için tabîî muhtelif ayinler vardı. Bunların bir kısmı unutulmakla,yahut şekil değiştirmekle beraber, bir kısmı hâlâ Kırgızlar'da, Altaylar'da, Kazaklar'da yaşamaktadır.Şaman yahut baksı,bu ayinlerde istiğrak hâline gelerek birtakım şiirler okur ve onları kendi mûsiki aletiyle çalar, beste ile beraber olan ve sihirli bir mâhiyeti haiz sayılan bu güfteler,Türk şiirinin en eski şeklini teşkil etmektedir."

Bu ayinlerde kullanılan müzik aletlerinden biri davulsa, kuşkusuz diğeri de kopuzdur. Abdülkadir İnan XI. yüzyıl tarihçilerinden Gardizi'ye dayanarak, Eski Yenisey Kırgızları'nın şaman ayinlerinde saz çaldıklarını belirtir.

Abdülkadir İnan "Bugünkü Kırgız Kazak baksıları kopuz kullanırlar.Eski Oğuzlar'da,İslam'dan sonra, şamanizm geleneklerini devam ettiren ozan'lar kopuzu mübarek saymışlardır. Dede Korkut her hikayede kopuzu ile meydana çıkıyor,ad verirken, dua (alkış) ederken hep kopuz çalıyor; Oğuz kahramanı kopuzun sesinden kuvvet alarak mücadelede galip oluyor." der.

Bizim ozanlarımızın çaldıkları çalgının bu ayinlerde kullanıldığını gösteren kanıtlar fazlasıyla vardır. XIV-XV. yüzyıllardan yazıya geçirildiği sanılan, Dede Korkut Hikayelerinde de kopuza ilişkin kutsal davranışların varlığını görüyoruz.

"Uşun Koca Oğlu Segrek Boyu" adlı hikayede: "-Bre kâfir, Dedem Korkut'un kopuzunun hürmetine (adına), çalmadım! dedi, eğer elinde kopuz olmasaydı, ağamın başı için, seni iki parça kılardım! Çekti kopuzu elinden aldı." diye geçmektedir.

Bütün ilkel topluluklarda görüldüğü üzere, eski Türk topluluklarında da ozan ya da kam, baksı gibi adlarla anılan bu kişilikler, söz söylemeye, saz / kopuz / davul çalma gibi yeteneklerin yanısıra, büyücülük, hekimlik vb. çeşitli görevleri de üzerlerinde toplamışlardır. Bu bakımdan da toplum üzerinde oldukça etkindirler.

İş bölümünün yaygınlaşması ozan, kam, baksı gibi toplumun ileri gelen ve birçok işi birarada yürüten bu kişiliklerini de değiştirmiş, dinsel törenler için din adamları, sağaltım için hekim, vb. meslekler gelişmiştir.

"İslamiyet'in kabulü ile terkedildiği düşünölen Ozan-Baksı geleneğinin, beş asır sonra birdenbire İslami biçimde ortaya çıkması kanaatimizce mümkün değildir." diyen Prof. Dr. Umay Günay, bunu şöyle açıklıyor: "Bu edebiyatın geçiş devri ile ilgili örneklerin şimdiye kadar tespit edilememiş olması şansızlıktır. İslamiyet'in kabulünden sonra yeni bir yurt edinme gayreti ve mücadelesi içinde olan Türklerin bu dönemde yeni dini benimseme ve yayma çabası ile bugün Tekke Edebiyatı adı ile anılan tarzda eser vermeleri ve bunlara daha çok itibar etmeleri makul bir düşüncedir. Ancak unutulmamalıdır ki bu konudaki ilk eserlerde Arap-Fars edebiyatından daha sonraki yüzyıllarda alınan nazım şekilleri ve nazım unsurları ile değil, milli nazım şekillerimiz ve unsurlarımız dahilinde meydana getirilmiştir.

Ozan-baksı geleneği ile bu arada bir ölçüde Tekke tarzında tesirli olurken diğer taraftan yok olmama çabası göstermiş ve kendi kural ve kalıplarını daima sahip olduğu bir esnekliği kullanarak yeni şartlara uydurmuştur.

XV. yüzyılda yazıya geçirildiği XI-XII. yüzyıllarda teşekkül ettiği kabul edilen Dede Korkut hikayelerindeki ozan tipi ve şiir icra geleneği ayrıca hikaye kahramanlarının zaman zaman karşılaştıkları olayları ve duygularını anlatmak için sazlarını ellerine alarak deyişler söylemeleri XVI. asırdan günümüze kadar izlediğimiz Âşık Edebiyatından farklı değildir. Ozan-Baksı geleneğinin hususiyetlerinden olan büyücülük, hekimlik, din adamlığı gibi hususiyetler İslamiyet'ten sonra terkedilmiştir. Âşıklar eğitimciliği ve sanat temsilciliğini üstlenmiştir."

Âşık olarak adlandırılan sanatçı tipi, şiir, nazım ve düz yazı karışımı bir öykü çeşidinin yaratıcısı olarak tanımlanmakta. Boratav: "... Bir yönüyle eski destan (épopé) geleneği sürdüren, ama başka bir yönüyle, adının da belirttiği gibi "sevda şiirleri" (lirik türden şiirler) söylemekle görevlenmiş bir sanatçıdır. Onun yaratıcılığı irtical ile dir: Şiiri yazmaz, söyler. Onda şiir müzikten ayrılmaz; demek ki sadece söylemez, çalar ve çağırır. Âşıklar düz konuşma biçiminde söylemekle şiir söylemeyi dilden söylemek ve telden söylemek deyimleriyle ayırırlar; bununla Âşık'ın şiirini söylerken sözlere eşlik eden müzik aracının, sazın, Âşık'ın şiirlerinden ayrılmaz bir öge olduğu anlatılmak istenir." diyor ve ekliyor: "Demek

ki Âşık şiiri sözlü gelenekte oluşan ve gelişen bir sanattır; müzikten ayrı düşünülmeceği, bir kerteye kadar "seyirlik-dramatik" öğeleri olan "katışık" bir anlatı sanatını kapsar."

Âşık Veysel'i bu gelenek içerisinde düşündüğümüzde, Âşık Edebiyatı'nda gördüğümüz ve giderek bir Âşık Edebiyatı esası olan bade içme / buta alma kavramının onda görülmediğini, usta-çırak ilişkisinin de, yaşam öyküsü bölümünde de ayrıntılı olarak görüldüğü gibi, Âşık Veysel'de bir yol gösterme biçiminde ortaya çıktığını, gelenekle öyle içiçe bir durum sergilemediğini görürüz. Gelenekte görülen usta-çırak ilişkisi, bir ustanın yanında hem sazı öğrenmek ve geleneği öğrenmek hem de bir süre birlikte dolaşmakla belirir.

Âşık Veysel'de durum pek böyle değildir. Örneğin, Âşık Veysel bade içmemiştir. Badesiz Âşıktır. Günümüzde bile kimi Âşıkların yakıştırdığı Pir elinden dolu içmek gibi bir ayrıcalığı da olmamıştır. Âşık Veysel'de Âşık Edebiyatı'nda gördüğümüz esaslardan biri olan hikaye anlatma da yoktur. Âşık karşılaşması olan atışma, muamma asma ya da çözme gibi geleneğin içerisinde olan olgularla da pek orali değildir Âşık Veysel. Onun kimi atışmaları vardır ama, bunlar da gelenek içerisinde görülen tipte değildirler.

Gerçi Âşık Veysel, halk şiirimizde önemli yere sahip kimi ozanların adlarını anarak, (Karacaoğlan, Dertli, Yunus soyum var / Mansur'a benzeyen bazı huyum var) bu geleneğe bağlılığını dile getirir ama, onun bu dile getirmesi geleneksel halk şiirinde görüldüğü türden bir dile getirme değildir. Hatta bir şiirinde:

"Elimden bir dolu içtim

Türlü türlü derde düştüm."

diyerek bade içme geleneğiyle çağrışım yaratsa da, gerçekte o anlamda bir işlevi yoktur bu dizelerin. Adnan Binyazar'ın biraz daha ileri giderek "Veysel'de "dolu içmiş", Hak aşığı ozanlar kuşağına katılmıştır." vurgulaması bu bakımdan aşırı abartma sayılmalıdır.

Kurt Reinhard "Sivas Vilayeti Âşık Melodi Tipleri" başlıklı çalışmasında, Âşık Veysel Ekolu olarak nitelendirilen ve Orta Anadolu bölgesini içeren Âşık ezgilerini anonim halk türküleri ve ezgilerinden farklı olarak şöyle ifade etmektedir. "Âşık ezgileri, güftenin mısralarında sayısıyla bağlantılıdır. Doldurma veya tekrar edilen kelimeler açık biçimde telafuz edilmektedir.

Ezgilerde belli motifler sık sık tekrarlanmakta, türkülerde sazın belli bir bölümü kullanılmaktadır. Türkülerde ani bitiş veya yavaşlayarak sona ulaşmak büyük ölçüde sazı icra edenin arzusuna ve sanatına bağlıdır. Âşık ezgilerinde sol sesi ana ton olmakla beraber lâ ve mi seslerinin ana ses tonu olarak kullanıldığı örnekler vardır.

Âşık ezgileri, konuşma uslûbunun ağır bastığı ezgiler ve ezgilerin ağır basıp konuşma uslûbunun gerilediği iki gruptan oluşur. Konuşma ritmine ayak yaygın olarak benimsendiği örneklerde ezgi yavaşlar ve konuşma ritmine ayak uydurur.

Ezgi çok kere güftenin arkasındadır, bu uslûpta önemli olan sözlerin anlaşılması olduğu için ezgiden zaman zaman feragat edildiği olur. Sözlerden ziyade ezgilerin ağır bastığı tiplerde ise, bir hece birden fazla nota ile seslendirilir, ezgilerin kazandığı bu tipte ise, güfteler bir ölçüde daha zor anlaşılır durumdadır."Bu durumda şu çıkıyor karşımıza: Birincisi, Âşık Veysel bizim klasik anlamda algıladığımız âşık değildir, ikincisi gelenek Âşık Veysel'e kırılmıştır.Ahmet Kutsi Tecer bu konuda ilginç bir benzetme ve değerlendirme yapıyor.

"Âşık Veysel'de Veysel Şatıroğlu dirilirken, Veysel Şatıroğlu'nda Âşık Veysel bitiyor. Tanzimat'tan gelenlerle onun farkı, gelenekten çıkageldiği için, bir ses farkıdır. Onun teli bize göre bağlanmıştır. Tanzimat'ın teli taklit bir bağlanmadır; evvelkisine "düzen", ikincisine "akort" dediğimiz gibi, Veysel bir bakıma, öbür çağdaşlarını okumuş gibidir; mesela, Ceyhun Kansu, Veysel'i ne kadar okumuşsa, Şatıroğlu da Ceyhun'u o kadar okumuştur. Veysel'le çağdaşları arasında o kerte birbirini çeken taraflar vardır.

Ceyhun Kansu ile Faruk Nafiz Çamlıbel ne kadar birbirinden ayrı ise, Şatıroğlu da çağdaşlarından bu tarzda ayrılır. Onu diğerlerinden ayıran taraf, demin de belirttiğim gibi, Tanzimat geleneği yerine, halk şiiri geleneğinden çıkmasıdır. Veysel Şatıroğlu, Âşık Veysel'le halk şiiri geleneği yaşamış ve "bugün"e oradan gelmiştir."

Âşık Veysel'in kanımca en büyük özelliği burada geleneği kırmasında çıkıyor karşımıza. İlk dönem ürünlerinde görülen zayıflık, ağır didaktik yan da böylece arınıyor.

Ancak, şunu da yabana atmamak gerekiyor; onu büsbütün gelenekten de soyutlamayız. Enver Gökçe'nin dediği gibi: "Halk şairlerimizin eserlerinde ortak özellikler olan saz-söz ayrılmazlığı klasik şark edebiyatının estetiğinde önemli bir yer tutan idalizim meylî ve bu meylî halk şiirinde işleyen mücerretlik vasfı Âşık Veysel'in sanatında da egemen unsurlardır.

Kısaca Âşık Veysel, tabiatı duyuşu, duyarlılığı dini bir zümreye bağlı egemen bir karakteri olmamasına rağmen mistik tarafları, kainat, varlık, yaratılış anlayışı ile geleneğe bağlı bir saz şairidir."

Âşık Veysel, hem gelenektir böylece, hem de yenidir. Bunu ileride şiirleri üzerinde dururken de daha ayrıntılı olarak göreceğiz; o bunu kendiliğinden yapmıyor; bir bilinç zorluyor onu buraya.

Örneğin, Alevi kültüründe yetişmesine, babasının tekke geleneğine bağlı olmasına karşın Âşık Veysel diğer tüm Alevi ozanlarda görülen duvaz imam söylemiyor; tek bir şiirinde şah sözcüğü, oniki imam geçmiyor. Oysa, sonuçta Âşık Veysel'in çıktığı yer bu kültür, gezip dolaştığı köylerin büyük çoğunluğu Alevi köyü. Yine onu çağdaşı olan Ali İzzet Ukan'da hiç de böyle değildir. Hatta, Pir Sultan'ın "Şah'a gidelim" dizesini, "yare gidelim" diye değiştirmeye kalkacak kadar bir kararlılık vardır onda.

Demek ki Âşık Veysel'i bilinçli olarak çevresindekiler bu konuda da ta başından koşullandırılmışlardır ya da kendisi böyle bir ilkeyi yaşam felsefesi olarak seçmiştir. Nasıl olursa olsun, Veysel, bu anlamda sıkı bir insandır. Bir nokta daha var, köy ve kır ozanı olmaktan alabildiğine uzak durması. Doğaya yönelik motifleri, imgeleri alabildiğine kullanmasına karşın, Veysel köyden dışarı çıkıyor. Onun yaşamını, yazgısını yönlendiren başka bir sosyal çevre var: Kasaba.

MUSTAFA SAMED ÜNLÜ 11 / 5

CEP HERKÜLÜ: NAİM SÜLEYMANOĞLU

Naim Süleymanoğlu (Naum Şalamanov), 23.01.1967, Kırcaali doğumlu Bulgaristan Türkü haltercidir. Birçok otoriteye göre tüm zamanların en iyi haltercisi olarak kabul edilir. Cep Herkül'ü olarak anılan Naim Süleymanoğlu, Türk Süpermen adıyla da anılır.

Spor yaşamı kadar Bulgaristan'dan Türkiye'ye geliş hikayesi ile de gündeme gelen Naim Süleymanoğlu'nun hayatı, 2019 yılında "Cep Herkülü: Naim Süleymanoğlu" adıyla sinemaya uyarlandı.

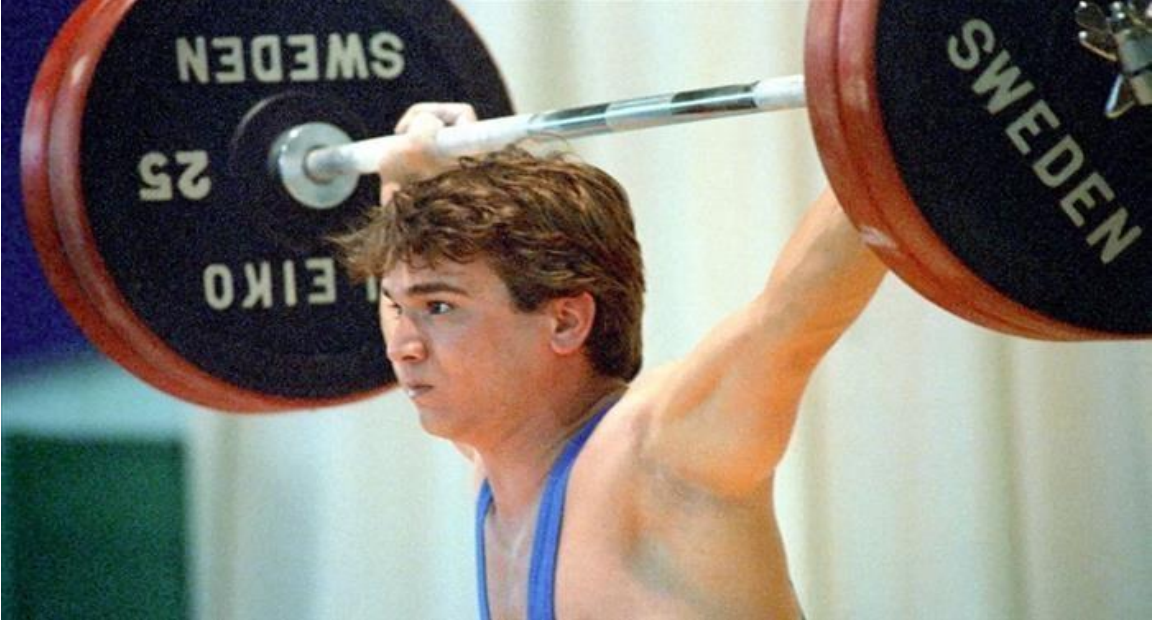
Türk Süpermen adıyla da anılan Süleymanoğlu, üst üste 3 kez olimpiyat altın madalyası kazanarak adını geniş kitlelere duyurdu.

Naim Süleymanoğlu, Haltere 1977'de, dokuz yaşındayken başladı. 15 yaşındayken Brezilya'da düzenlenen Dünya Gençler Halter Şampiyonası'nda iki altın madalya alarak şampiyon oldu. Süleymanoğlu, 16 yaşında rekor kırarak yine şampiyon oldu. Böylece halter tarihinde en genç dünya rekortmeni unvanını aldı.

Kariyeri boyunca üç altın olimpiyat madalyası, yedi dünya şampiyonluğu ve altı Avrupa şampiyonluğu vardır. Tam 46 kere dünya rekoru kırdı. 1984 yılında (16 yaşındayken), silkmeye kategorisinde vücut ağırlığının üç katını kaldıran ikinci halterci olarak tarihe geçti.

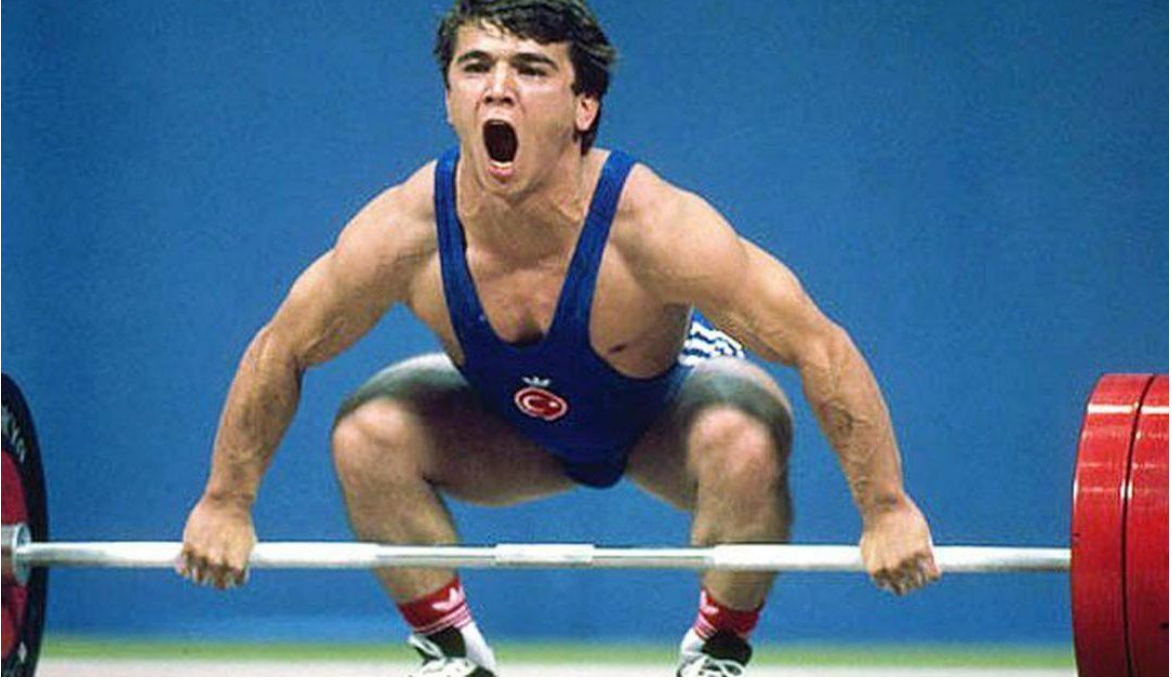
1983-1986 arasında gençlerde 13, büyüklerde 50 olmak üzere tam 63 rekor kırarken yine bu dönemde dünya ve Avrupa şampiyonalarında 52, 56 ve 60 kilolarda şampiyonluklar yaşadı. 1984, 1985 ve 1986'da dünyada yılın haltercisi seçildi.

1986'DA TÜRKİYE'YE İLTİCA ETTİ

1984 Los Angeles Olimpiyatları'na Bulgaristan'ın da Sovyetlerle boykotta yer alması nedeniyle katılamadı. Bu dönemde Bulgar Hükûmetinin Soya Dönüş Operasyonu kapsamında Türk isimlerini yasaklaması nedeniyle adı Naum Şalamanov olarak değiştirildi.

Bulgaristan'daki bu baskılardan kurtulmak ve Türkiye adına müsabakalara katılmak için 1986'da Melbourne'de düzenlenen Dünya Halter Şampiyonası'nda Türkiye büyükelçiliğine sığınarak Türkiye'ye iltica etti. Türkiye'ye ilticasında ve getirilmesinde bizzat Turgut Özal devreye girdi.

OLİMPİYAT OYUNLARI

1988 Seul

1988 Seul Olimpiyatları'na Türkiye adına katılabilmesi için Türk Hükûmetince Bulgaristan'a 1 milyon 250 bin dolar ödenerek gerekli izin alındı. Bu olimpiyatlarda Süleymanoğlu 60 kg koparmada sırasıyla 145, 150,5 ve 152,5 kg; silkmeye 175, 188,5 ve 190 kg; toplamda da 320, 339 ve 342,5 kg kaldırdı ve altı dünya, dokuz olimpiyat rekoru kırarak muhteşem bir zafer elde etti ve böylece Türkiye'ye olimpiyatlar tarihinde güreş dışında ilk altın madalya kazandıran sporcu oldu.

Silkmeye kaldırdığı kendi ağırlığının üç katından 10 kilogram fazla olan 190 kg ile ve bunu başaran dünyadaki tek kişi olarak tarihe adını yazdırdı. Dünya üzerinde bu başarıyı tekrarlayan başka bir halterci hâlen çıkmadı.

1992 Barselona

1992 Barselona Olimpiyatları'nda rakiplerine karşı ezici bir üstünlük sağladı ve altın madalyayı çok rahat kazandı. Aynı yıl Uluslararası Halter Basın Komisyonu tarafından "Dünyanın En İyi Sporucusu" seçildi.

1996 Atlanta

1996 Atlanta Olimpiyatları'nda 64 kiloda 4 dünya rekoru kırarak 3. kez olimpiyatlarda madalya kazanarak tarihe geçti.

2000 Sidney

2000 Sidney Olimpiyatları 'nda artık 33 yaşında olması ve sakatlığı nedeniyle 3 kaldırışta sıfır çekerek başarı gösteremedi.

DÜNYA HALTER ŞAMPİYONASI

1993 Melbourne

1993 Dünya Şampiyonası 'nda 3 altın madalya kazanırken 2 kez de dünya rekoru kırdı.

1994 İstanbul

İstanbul'da yapılan Dünya Halter Şampiyonası 'nda ilk kez Türk seyircisi önüne çıktı. Sakat olmasına rağmen 3 dünya rekoru kırarak üç altın madalya kazandı.

1995 Avrupa Halter Şampiyonası 'nda yine sakat olmasına rağmen 1 altın, 2 gümüş kazanarak Türkiye'nin takım hâlinde birinci olmasında önemli katkı sağladı.

1995 Guangzhou

Çin'de yapılan dünya şampiyonasında sakatlığı devam ediyordu ve 3 altın madalya kazandı.

AVRUPA HALTER ŞAMPİYONASI

1988 Cardiff

1988'de Avrupa Halter Şampiyonası'na Türkiye adına katıldı ve üç altın madalya kazandı.

1994 Varşova

1994'te Bulgaristan'da yapılan Avrupa Halter Şampiyonası'nda sadece üç kaldırırış yaparak  dünya rekoru kırdı.

Naim Süleymanoğlu, Uluslararası Halter Federasyonu'nun Aralık 2000'de Atina'da toplanan kongresinde asbaşkanlığa seçildi.

NAİM SüLEYMANOğLU NEDEN ÖLDÜ?

Siroza bağlı karaciğer yetmezliğinden dolayı tedavi gören Süleymanoğlu'na 2017 yılında ameliyatla karaciğer nakli yapıldı. Nakil sonrası beyin kanamasına bağlı dem nedeniyle beyin ameliyatına alınan Süleymanoğlu'nun hayati tehlikesinin devam ettiği açıklandı.

O günden itibaren yoğun bakım ünitesinde tedavi gören Naim Süleymanoğlu 18 Kasım 2017 tarihinde 50 yaşında öldü. Cenazesi Fatih Camii'nden kaldırılarak Edirnekapı Őehitlięi'nde defnedildi.

UFUK ÇİZGİSİNİN BİTTİĞİ YERE KADARDI BENİM DÜNYAM

Her çocuğun bir dünyası vardır. Benim dünyam da kasabamızın etrafını çevreleyen ufuk çizgisinin bittiği yere kadardı ve 'çocukluk insanın anavatanıydı'. Hayallerim, geleceğim, geçmişim, sevgilerim, umutlarım, hayattan beklentilerim de ufuk çizgisinin bittiği yere kadardı. Kendim gibi dünyamda küçüktü belki ama annem vardı, babam vardı, her şeyi birlikte yaptığımız ağabeyim vardı. (Bir yaş büyüktü benden ama nihayetinde ağabey, ağabeydi işte.) Kum yığınlarındaki çakıl taşlarını birbirimize atarak kafamızı yardığımız, top oynarken ağaçların filizlerini kopardığımız, çelik çomak oynarken evlerin camlarını kırdığımız, sapanla taş atarken birbirimizi vurduğumuz, kumları kamyonlarla taşıdığımız, sonra bu kamyonları komşu çocuklarına çaldığımız her biri birbirinden renkli günlerimiz vardı. Hele bir anım var ki o günlere dair şayet bir gün dimağım beni terk etse yine de unutmam, unutamam:

O senenin Eylül'ünde ilkokula başlayacağım. Ağabeyim ise birinci sınıfı yeni bitirdi. Okumuyorum ama her gün ağabeyimle okula gidiyorum o ayrı mevzu tabi. Babamla annem o yaz beni dedemin Akkaya'daki çiftliğine göndermeye karar verdiler. Hala nedenini tam olarak bilmem. Belki de ağabeyimle daha fazla didişmeyelim diye. Dedemin keçileri var o zaman iki yüz üç yüz kadar. Ben de gideceğim onlara yardım edeceğim, belki iş öğreneceğim, belki adam olacağım, belki hayatı anlayacağım, belki de zorlukları görecek başlayacağım okulun kıymetini daha iyi bileceğim. O yazdan sonra bu yüce erkeklerden hangisine eriştim bilmiyorum. Belki de hepsine kim bilir. Dedemler, amcam, en küçük halam ve ninem birlikte Akkaya'daki bu çiftlik evinde kalıyorlar. Ben de artık o evin bir üyesiydim. Dedemle keçileri otlatıyor, halamla ağılları süpürüyor, amcamla odun topluyor, bazen de eşekle eve su taşıyorduk, akşamları ninemle süt pişiyordum. Hala bugün bile o günlerde süt pişerken sütün üzerinden kaşıkla yediğim kaymağın tadı gelir aklıma. Her günümüz, her anımız dolu dolu geçiyordu. Dedem bir gün bana ikiz oğlakları olan bir keçinin oğlaklarından birini vereceğini söyledi. Yazın onlara yardım etmemin bir karşılığıydı belki de. Dünyalar benim olmuştu. Bir oğlağım vardı artık, o benimdi, o benim canımdı, o benim hayatımdı. Sürüdeki en küçük oğlak belki de oydu ama sonuçta benimdi o. Açık mavi renkli, uzun uzun kulaklı, sevimli mi sevimli bir can parçasıydı. Onu o kadar seviyordum ki keçileri otlatırken, ağıldayken, sabah kalkar kalkmaz hep onun yanındaydım. Hatta gece yatmadan önce, damın üzerinde yıldızları seyrederken bile onu düşünüyordum. O benim bir tanemdi, o benim ufuk çizgisinde biten dünyamın başköşesindeydi.

Bir gün dedemle yine keçileri otlatmak için dışarıya çıkardık. Gittiğimiz yer dama  dört kilometre vardı. Her taraf amlar, çalılar, itlembikler, meşeler... Dedem eve gitmesi gerektiğini, azık çantasını getirmediğini söyledi. Bana da keçilere göz kulak olmamı, o gelene kadar burada otlatmamı buyurdu. Çok korkuyordum ama bir o kadar da gururluydum. Çünkü artık dedem iki yüz  yüz tane keçiye tek başıma bakacağıma, göz kulak olacağıma inanıyor, güveniyordu. O gün o kadar gururluydum ki size anlatamam. Oysa biraz sonra başıma gelecekleri nereden bilecektim ki. Bir anda bir gürültü kopmuştu, bir de bakmıştım ki bir uçak geçiyor gök gürlüyor gibi. Tüm keçilere sağa sola kaçışmaya başladılar. Çok korkmuşlardı uçak sesinden. Ya ben korkmamış mıydım? Ne yapacaktım, nasıl yapacaktım, nereye gidecektim, dedeme ne diyecektim? Keçilerin her biri bir yerlere dağılmıştı. Ben ise hem ağlıyor, hem de dama doğru dedemin yanına koşuyordum. Keçileri kaçırmak diye bir deyim vardır sonradan öğrendim. Ama o gün orada gerçekten keçileri kaçırmıştım. Dama gelmiştim dedem elinde bir torba ile bana doğru geliyordu. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Zangır zangır titriyor, bir yandan ağlıyordum. Dedem ise beni anlamıştı. Keçiler mi katı dedi bana? Hem ağlıyor hem de evet diyordum. Dedem ağlama oğlum dedi bir o kadar sıcak, bir o kadar kendinden emin. Gelirler şimdi dedi. Nasıl dedim, nasıl gelecekler? Bekleyelim yarım saat olmadan gelirler dedi. Bana yarım saat bir asır gibi gelmişti o gün orada. Gerçekten de keçiler biraz sonra dönüp dolaşıp yine eve geliyorlardı. O gün anladım ki en çok kendinle gurur duyduğun gün (belki de biraz kibir), en büyük sınavla sınanırsın. Ben de o gün keçileri tek başıma otlatmanın gururunu, onları kaybetmenin korkusuyla sınanmıştım. Hayatımın en güzel, en saf, en anlamlı dersini o gün orada almıştım. Hayatım boyunca belleğimden silinmeyecek bir dersti bu.

Hasan AÇIKGÖZ

Türk Dili ve Edebiyatı ğretmeni

EN İYİ DOST: KİTAP

Okumak insana neler kazandırır? Sen de bu sorunun cevabını merak ediyormusun? Geçmişin, medeniyetlerin ve kültürlerin derin izlerini içeren kitaplar, seni hem hayal dünyanla tanıştırır hem de sana dış dünya hakkında bilgiler sağlar. Okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmenin yanı sıra hafıza ve zekâ güçlendirici etkisiyle hayatında önemli bir rol oynar. Kitaplar, seni etkiler ve çoğu zaman hayatın üzerinde etkiler bırakır. Bilgiyle dolu olan kitaplar sana zorlukları, sevgiyi, korkuyu ve hayatın bir parçası olan birçok şeyi öğretir.

Kitaplar, bu dünyada eşi benzeri olmayan çok sayıda bilgiyi, hikâyeyi, düşüncüyü ve duyguyu içinde barındırabilir. Bu kapsamda yeni şeyleri öğrenmene ve anlamana yardımcı olacak bir kitabın önemi göz ardı edilemez. Kelimelerin, paragrafların ve kurgusal dünyaların bu denli çekici olması bir hayli ilginçtir.

Okuduğun her kitap, yeni bir şeyler öğrenmek için fırsattır. Kitaplar sayesinde kelime dağarcığını genişletebilir, beynini çalıştırabilir, zindeliğini artırabilir, stresini azaltabilir, öz benliğin ve dünya hakkında yeni bir şeyler keşfedebilirsin. Okuyabilen bir kişi, yaşamın her alanında istediği gibi kendini yetiştirebilir. Bilgiyi rasyonelleştirmeye imkan veren okuma, sürekli yeni bilgi akışının olduğu çağımızdaki en iyi güncel kalma yöntemidir.

Kitap Okumanın Faydaları Nelerdir?

Bilişsel Zihin Uyarımı ve Beyin Egzersizi

Okuma eylemi sırasında beyin, kelimelere yoğun bir şekilde odaklanarak hem eleştirel düşünme hem de analiz becerilerini geliştirebilecek önemli miktarda bilgi alır. Bu sayede beyin uyarılır ve zihin keskinleşir. Okumak sadece eleştirel düşünmene yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda beyin fonksiyonlarını da geliştirir. Tüm bunlar kitap okumanın bilimsel faydaları arasında yer alır. Egzersiz yaparak her gün bir kasını çalıştırdığını düşün, çalışan kasın eskisinden çok daha güçlü hale gelmeye başlar. Okumak da tıpkı fiziksel egzersiz gibi zihnin için aynı şekilde çalışır. Düzenli okuma alışkanlığı sayesinde beynin düşünme ve analiz etme becerilerini kontrol eden ayrı bölümleri güçlenir.

Stres ve Gerginlik Azaltma

Stres, günlük yaşamının birçok bölümünü etkileyebilir ve uzun süreli yoğun stres sağlığına zarar verebilir. Farklı yazın türlerini okumak, zihninin ve vücudunun rahatlamasına izin vererek stresin neden olduğu sorunları çözmene yardımcı olabilir. Okumaya başladığında, stres yaratan olaylara değil, kelimelere ve hikâyeye odaklanmaya başlarsın.

Kelimeleri okumak ve bunlara odaklanmak, zihni endişelerden kurtarmaya destek olabilir. Örneğin, roman okurken beynin, seni kitabın içerisinde bulunan farklı insanlar yardımıyla farklı bir dünyaya taşır. Bu tarz bir değişiklik, stresten muzdaripsen, rahat bir nefes almanı sağlayabilir. Zamanla stres seviyesinin düşmesi, zihinsel ve fiziksel olarak daha iyi hissetmek çok kitap okumanın faydaları arasında bulunur.

Ayrıca romanlar, makaleler ve öyküler gibi pek çok farklı türden kitap mutlu hissetmene katkı sağlayabilir. Depresyonu azaltmak, okumanın ilginç bir faydası gibi görünebilir, ancak okumanın getirdiği mutluluk hissi, ruh halini aydınlatarak gününü olumlu yönde değiştirebilir. Örneğin, motivasyonun düştüğünde ruh halini yükseltmek için ilham verici bir biyografi okuyabilirsin.

Hafıza Geliştirme ve Daha İyi Odaklanma

Odaklanma ve hafıza işlevini iyileştirme, düzenli kitap okumanın faydaları arasında bulunur. Okuduğunu anlamaya çalışma, hafıza fonksiyonlarını geliştirmeye yardımcı olur. Beyin okuma eylemini gerçekleştirirken hikâyeye hakkında edinilen bilgi parçalarını sürekli olarak saklar. Bu da, okumanın tıpkı bir egzersiz gibi hareket ederek hafızayı iyileştirmesini sağlar. Okumaya odaklanman gerektiğinden, okuma yoluyla konsantrasyonun da güçlenir.

Yazma Becerilerini Güçlendirme

Yazarlar genellikle iyi okuyuculardır. Okumak, kelime dağarcığını ve telaffuzunu geliştireceğinden bu sonunda senin daha iyi yazma becerilerine sahip olmanı sağlar. Sen de, romanların ve diğer kitapların oluşturulma ve yazılma şekline odaklanarak bu tarzları taklit edebilir, böylece yazma becerilerini önemli ölçüde geliştirebilirsin. Özellikle yazmaktan hoşlanıyorsan, başkalarının yazılarını incelemek harika bir yol gösterici olabilir.

Hayal Gücünü ve Empatiyi Artırma

Özellikle roman okumanın faydaları içerisinde bulunan hayal gücü ve empati yapma yeteneğini geliştirme özelliği, yaşamının her aşamasında son derece fayda sağlar. Bu fayda, kelimeleri kullanarak yerlerin ve insanların nasıl görüldüğünü hayal etmeni sağlar. Bir roman okurken daldığın dünyaları ve karşılaştığın karakterleri düşünürsen bu faydasını hemen fark edebilirsin. Bir kitabı okumaya başladığında, genellikle zihninde net bir resim olmaz. Ancak kitabı okumaya devam ettikçe hikâyedeki karakterleri zihninde rahatlıkla canlandırabilirsin. Hayal gücü ve empati, hayatın her alanında faydalı olabilecek güçlü araçlardır.

Farklı Bakış Açısı Kazandırma

Yetiştirilme tarzına bağlı olarak olaylara genellikle kendi açımızdan bakarız. Olaylara sadece kendi bakış açısıyla bakarak yaptıklarının, aldığın kararların doğru olduğunu düşünmen normaldir. Oysaki kitaplar, olayları yeni bir ışık altında görmemize yardımcı olabilir. Olaylara tamamen farklı bir perspektiften bakmanı sağlar. Örneğin, farklı bir kültür hakkında bir kitap okuman, o kültürün hangi yönleriyle farklı olduğunu anlamana yardımcı olabilir.